

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
ЗАШТИТНИК ГРАЂАНА
281-60/18
Београд

Заштитник грађана
Zaštitnik građana

BEOGRADSKI CENTAR
ZA LJUDSKA PRAVA

дел. бр. 26108 датум: 16. 08. 2018.

НАЦИОНАЛНИ МЕХАНИЗАМ ЗА ПРЕВЕНЦИЈУ ТОРТУРЕ

МОНИТОРИНГ ЗАВОДА ЗА ИЗВРШЕЊЕ КРИВИЧНИХ САНКЦИЈА

Извештај о посети Казнено-поправном заводу у Београду – Падинској Скели

Београд, јун 2018. године

САДРЖАЈ

1. УВОД

- 1.1. **Основне напомене**
 - 1.1.1. Мандат НПМ
- 1.2. **Подаци о посети заводу**
 - 1.2.1. Општи подаци о посети
 - 1.2.2. Ток посете
 - 1.2.3. Учесће представника удружења НПМ Посматрачи
 - 1.2.4. Сарадња завода са НПМ
- 1.3. **Подаци о заводу**
 - 1.3.1. Општи подаци о заводу
 - 1.3.2. Посебни подаци / из 2017. године
 - 1.3.3. Посебни подаци / на дан посете
 - 1.3.4. Локација и архитектура

2. УТВРЂЕНО СТАЊЕ И ПРЕПОРУКЕ

- 2.1. **Материјални и други животни услови**
 - 2.1.1. Просторије - спаваонице
 - 2.1.2. Просторије - самице
 - 2.1.3. Заједничке просторије
 - 2.1.4. Хигијена
- 2.2. **Исхрана**
 - 2.2.1. Кухиња
 - 2.2.2. Кантина
- 2.3. **Правна заштита, безбедност и контрола**
 - 2.3.1. Правна заштита
 - 2.3.1.1. Информисање о правима и доступност прописа
 - 2.3.1.2. Пружање правне помоћи
 - 2.3.1.3. Посете бранилаца
 - 2.3.1.4. Поднесци и притужбе
 - 2.3.1.5. Достављање службене поште
 - 2.3.2. Безбедност
 - 2.3.2.1. Повреде безбедности (ванредни догађаји)
 - 2.3.2.2. Мере безбедности
 - 2.3.2.2.1. Претреси (прегледи) лица, просторија и пакета
 - 2.3.2.2.2. Видео надзор
 - 2.3.2.2.3. Аларм за позивање страже
 - 2.3.2.2.4. Служба за обезбеђење
 - 2.3.2.3. Мере принуде
 - 2.3.2.4. Посебне мере
 - 2.3.2.4.1. Усамљење
 - 2.3.2.5. Дисциплинске мере
 - 2.3.2.5.1. Упућивање у самицу
 - 2.3.3. Контрола
- 2.4. **Третман и положај лица лишених слободе**
 - 2.4.1. Третман
 - 2.4.1.1. Организација и едукација запослених на пословима третмана
 - 2.4.1.2. Пријем и утврђивање програма поступања
 - 2.4.1.3. Спровођење програма поступања

- 2.4.1.3.1. *Поступање према прекршајно кажњенима*
- 2.4.1.4. *Измена програма поступања/накнадно разврставање*
- 2.4.1.5. *Социјална подршка и припрема за отпуст*
- 2.4.2. *Образовање и стручно усавршавање*
- 2.4.3. *Упошљавање*
- 2.4.4. *Слободно време*
- 2.4.4.1. *Време изван затворених просторија и физичке активности*
- 2.4.4.2. *Културне и друге активности*
- 2.4.5. *Обавештавање*
- 2.4.5.1. *Штампа*
- 2.4.5.2. *Телевизија*
- 2.4.5.3. *Библиотека*
- 2.4.6. *Посете*
- 2.4.7. *Пошиљке и комуникација*
- 2.4.7.1. *Пакети*
- 2.4.7.2. *Новчане пошиљке*
- 2.4.7.3. *Телефонирање*
- 2.4.8. *Верска права*
- 2.4.9. *Условни отпуст*
- 2.4.10. *Поступање према посебно осетљивим особама*
- 2.4.10.1. *Особе са инвалидитетом*
- 2.4.10.2. *ЛГБТ особе*
- 2.4.10.3. *Припадници националних мањина*
- 2.5. Здравствена заштита**
- 2.5.1. **Организација**
- 2.5.1.1. *Здравствена служба*
- 2.5.1.2. *Здравствене евиденције*
- 2.5.1.3. *Праћење здравственог стања*
- 2.5.1.4. *Просторије за пружање здравствене заштите*
- 2.5.1.5. *Апотека, подела лекова и терапије*
- 2.5.2. **Лекарски прегледи**
- 2.5.2.1. *Прегледи по пријему*
- 2.5.2.2. *Редовни (периодични) прегледи*
- 2.5.2.3. *Прегледи по захтеву*
- 2.5.2.4. *Прегледи у посебним случајевима*
- 2.5.3. **Лечење и интервенције**
- 2.5.3.1. *Лечење и интервенције у заводу*
- 2.5.3.2. *Лечење и интервенције ван завода*
- 2.5.3.3. *Стоматолошка заштита*
- 2.5.3.4. *Лечење душевно оболелих лица*
- 2.5.4. **Посебни аспекти здравствене заштите**
- 2.5.4.1. *Заразне болести*
- 2.5.4.2. *Болести зависности*
- 2.5.4.3. *Повређивања*
- 2.5.4.4. *Штрајк глађу*
- 2.5.4.5. *Изложеност дуванском диму*
- 2.5.4.6. *Смртни случајеви*
- 2.5.5. **Здравствени надзор**
- 2.5.5.1. *Надзор над радом завода*
- 2.5.5.2. *Надзор над радом здравствене службе*

1. УВОД

1.1. ОСНОВНЕ НАПОМЕНЕ

1.1.1. МАНДАТ НПМ

Законом о ратификацији Опционог протокола уз Конвенцију против тортуре и других сурових, нељудских или понижавајућих казни или поступака прописано је да Национални механизам за превенцију тортуре (НПМ) обавља посете установама у којима се налазе или се могу налазити лица лишена слободе, у циљу одвраћања државних органа и службених лица од било каквог облика мучења или било ког другог облика злостављања, као и ради усмеравања државних органа ка стварању смештајних и осталих животних услова у установама у којима се смештају лица лишена слободе у складу са важећим прописима и стандардима.

НПМ има право: на несметан, ненајављен и свакодобан приступ свим установама и свим просторијама у којима се налазе или се могу налазити лица лишена слободе; да насамом разговара са тим лицима, и са службеним лицима, која су обавезна да сарађују тим поводом, и са свим осталим лицима која могу имати информације значајне за поступање према лицима лишеним слободе; на приступ свој документацији која се односи на та лица; да надлежним органима даје препоруке у циљу побољшања начина поступања према лицима лишеним слободе и унапређења услова у којима се она задржавају или затварају.

У чл. 2а Закона одређено је да Заштитник грађана обавља послове НПМ и да у обављању тих послова сарађује са омбудсманима аутономних покрајина и удружењима чијим је статутом предвиђени циљ удруживања унапређење и заштита људских права и слобода, у складу са законом.

По обављеним посетама, НПМ сачињава извештаје које доставља посећеној установи. Након тога, НПМ одржава стални дијалог са посећеном установом, као и органом у чијем је саставу та установа, у циљу отклањања утврђених недостатака који могу довести до појаве тортуре, нељудског или понижавајућег поступања.

1.1.2. ПРОЦЕНА ЕФИКАСНОСТИ РАДА НПМ

Заштитник грађана је обављајући послове Националног механизма за превенцију тортуре закључио да је након вишегодишњег рада НПМ потребно извршити евалуацију истог. Сходно томе, користио је смернице Подкомитета Уједињених нација против тортуре ради самопроцене свог рада. Међутим, да ли због несавршености тог инструмента или због субјективног поступања нису постигнути задовољавајући резултати и остала је недоумица колико је НПМ Србије заиста ефикасан.

Из наведених разлога, на предлог Секретаријата НПМ, Заштитник грађана је закључио Споразум¹ са организацијом *NPM Obs.*² да њихови етаблирани стручњаци изврше објективну процену рада НПМ.

NPM Obs. је обавио две посете НПМ Србије. Прва посета је обављена у периоду од 19. до 20 јуна 2017. године. Том приликом чланови тима *NPM Obs.* су били др Алан Мичел (*Alan Mitchell*) и проф. др Ник Хардвик (*Nick Hardwick*). Друга посета је обављена у периоду од 18. до 22. јуна 2018. године, а чланови тима су били проф. др Ник Хардвик (*Nick Hardwick*) и др Петур Хоксон (*Petur Hauksson*). Приликом друге посете, НПМ Србије је обавио

¹ Дел. бр. 19803 од 18. јуна 2018. год.

² *Observatory of national preventive mechanisms against torture set up pursuant to the Optional Protocol to the Convention against torture and other cruel, inhuman or degrading treatment or punishment.*

мониторинге неколико установа детенције у Србији. У тим посетама су као посматрачи учествовали представници *NPM Obs.* уз подршку преводаиоца.

Органи Републике Србије и установе детенције су остварили сарадњу са НПМ и омогућили несметан посматрачки рад представника *NPM Obs.*

1.2. ПОДАЦИ О ПОСЕТИ ЗАВОДУ

1.2.1. ОПШТИ ПОДАЦИ О ПОСЕТИ

УСТАНОВА	Казнено-поправни завод у Београду – Падинској Скели
ВРЕМЕ ПОСЕТЕ	20. и 21. јун 2018. године
ОСНОВ ПОСЕТЕ	Послови Националног механизма за превенцију тортуре, у складу са чл. 2а Закона о ратификацији Опционог протокола уз Конвенцију против тортуре и других сурових, нељудских или понижавајућих казни и поступака
ПОСЕТУ ОБАВИО	Заштитник грађана, у сарадњи са удружењем Београдски центар за људска права и спољним сарадницима – експертима медицинске струке
ВРСТА ПОСЕТЕ	Редовна, по Плану посета за 2018. годину
НАЈАВА ПОСЕТЕ	Посета је најављена
САСТАВ ТИМА	<p>Вођа тима: Милош Јанковић, заменик заштитника грађана</p> <p>Чланови тима: Јелена Унијат, Заштитник грађана/Секретаријат НПМ Марко Анојчић, Заштитник грађана/Секретаријат НПМ Јелена Јелић, Заштитник грађана/Секретаријат НПМ Јелена Самарџић, Заштитник грађана/Секретаријат НПМ Проф. др Ђорђе Алемпијевић, специјалиста судске медицине Проф. др Снежана Павлекић, специјалиста судске медицине Владица Илић, Београдски центар за људска права</p> <p>Представници <i>NPM Obs.</i>: Ник Хардвик (<i>Nick Harwick</i>), стручњак Петур Хоксон (<i>Pétur Hauksson</i>), стручњак Владимир Брашанац, преводац Јасна Соптрајанова, преводац</p>

1.2.2. ТОК ПОСЕТЕ

НПМ посете установама у којим се налазе лица лишена слободе обавља у складу са усвојеном методологијом, по којој посета садржи пет фаза.

ФАЗА I: РАЗГОВОР СА УПРАВНИКОМ ЗАВОДА

Посета тима НПМ започета је, у оквиру I фазе по утврђеној методологији, разговором са руководством Завода.

У уводном излагању, вођа тима указао је на мандат НПМ, опште циљеве који се желе постићи, принципе поступања и план посете Заводу.

Заменик управника је представио Завод у општим цртама, и указао на основне проблеме са којима се Завод суочава у раду.

ФАЗА II: ОБИЛАЗАК УСТАНОВЕ

Тим НПМ је обишао смештајне капацитете у Заводу: просторије за смештај осуђених и прекршајно кажњених лица, пријемно одељење, просторије за смештај лица под посебним и дисциплинским мерама, затим простор за шетњу, просторије за посете, за заједничке активности, просторије за пружање здравствене заштите и друге.

ФАЗА III: УТВРЂИВАЊЕ СТАЊА У ПОЈЕДИНИМ ОБЛАСТИМА

Посета тима НПМ је, у оквиру III фазе посете по утврђеној методологији, обухватила разговоре са руководиоцима областима рада (начелницима служби) у Заводу о стању у релевантним областима као што су безбедност и инциденти; мере принуде, посебне и дисциплинске мере; права лица лишених слободе и њихов третман; здравствена заштита и друго.

Начелници и друга одговорна лица у Заводу су чланове тима НПМ информисали о стању у Заводу и проблемима са којима се суочавају у раду.

Током разговора извршен је увид и фотокопирање документације релевантне за утврђивање стања и поштовања права лица лишених слободе.

Осим разговора и увида и фотокопирања документације, чланови тима НПМ су у оквиру III фазе посете обишли поједине посебне просторије референтне за област посматрања.

ФАЗА IV: ИНТЕРВЈУИ СА ЛИЦИМА ЛИШЕНИМ СЛОБОДЕ

Тим НПМ је током посете обавио разговоре са већином лица лишених слободе, који су се у време посете налазили у Заводу. Нико од лица, са којима је обављен разговор, није се жалио на било какав облик тортуре или злостављања. Највећи број жалби односио се на исхрану, могућност напредовања у третману и остваривање здравствене заштите.

ФАЗА V: ЗАВРШНИ РАЗГОВОР СА УПРАВНИКОМ ЗАВОДА

Посета Заводу окончана је, по утврђеној методологији, разговором тима НПМ са руководством.

Тим НПМ указао је на основне утиске о посети, пре свега о поштовању права лица лишених слободе, њиховом третману, здравственој заштити и исхрани, ученој атмосфери међу осуђенима, односу запослених према тиму НПМ, о примедбама које су истакла лица лишена слободе, као и о елементима који могу довести до појаве тортуре, нечовечног или понижавајућег поступања.

1.2.4. САРАДЊА ЗАВОДА СА НПМ

Управа Завода и сва затечена службена лица остварила су пуну сарадњу са тимом НПМ, омогућивши му да несметано обави своју дужност.

Запослени су показали кооперативност, дали одговоре на сва постављена питања, тиму НПМ су омогућили приступ свим просторијама и инсталацијама, фотографисање свих делова Завода без ограничења, као и преглед, увид и фотокопирање целокупне тражене документације. Омогућен је и несметан и ненадзиран разговор са свим лицима лишеним слободе по избору чланова тима НПМ.

Поступање управе Завода и свих запослених у смислу стварања услова за рад НПМ, као и недвосмислено исказана критичка свест у односу на пропусте уочене током посете, охрабрује у смислу очекивања да ће уочени недостаци на које је указано у овом извештају бити благовремено отклоњени, у складу са објективним могућностима Завода.

1.3. ПОДАЦИ О ЗАВОДУ

1.3.1. ОПШТИ ПОДАЦИ О ЗАВОДУ

НАЗИВ	Казнено-поправни завод у Београду – Падинској Скели
АДРЕСА	Зрењанински пут бб, Београд
КОНТАКТ	телефон: 011/8871 202, факс: 011/8871 203 електронска пошта: pskpz@uiks.gov.rs
УПРАВНИК	Владимир Буквић
ВРСТА	казнено-поправни завод
ТИП	отворени
ОДЕЉЕЊА	отворено полуотворено затворено
СЛУЖБЕ	Служба за обезбеђење Служба за третман Служба за обуку и упошљавање Служба за опште послове
БРОЈ РАДНО АНГАЖОВАНИХ	укупно 82, од тога: - 12 на пословима третмана - 48 на пословима обезбеђења - 9 на пословима обуке и упошљавања - 3 на пословима здравствене заштите, од тога 1 медицински техничар 2 лекара - 13 на општим пословима, од тога: 2 дипломирана правника 2 професионална кувара
ПРЕДВИЂЕН КАПАЦИТЕТ	за укупно 453 лица, од тога: - за 413 осуђених - за 40 прекршајно кажњених

<p>ПОСЕБНЕ ПРОСТОРИЈЕ</p>	<ul style="list-style-type: none"> - за пријем - за извршење казне за прекршај - за болничко лечење - за издвајање оболелих осуђених - за амбуланту - за зубну ординацију - за апотеку - за смештај особа са инвалидитетом - за усамљење и самицу - за посете браниоца и посете породице - за културне активности - за библиотеку - за обављање верског обреда - простори за шетњу - простор за вежбање у затвореном - терени за вежбање на отвореном
<p>ЕВИДЕНЦИЈЕ (КЊИГЕ)</p>	<p>Евиденција (књига) ванредних догађаја (инцидената) <i>води је Служба за обезбеђење</i></p> <p>Евиденција (књига) примене мера принуде <i>води је Служба за обезбеђење</i></p> <p>Евиденција (књига) примене посебних мера <i>води је Служба за обезбеђење</i></p> <p>Евиденција (књига) дисциплинског кажњавања <i>води је Служба за опште послове</i></p> <p>Евиденција (књига) извршења дисциплинске мере упућивања у самицу <i>води је Служба за обезбеђење</i></p> <p>Евиденција (књига) поднесака, притужби, жалби и захтева за судску заштиту <i>воде је Служба за третман и Служба за опште послове</i></p> <p>Евиденција (књига) повреда <i>води је лекар</i></p> <p>Евиденција (књига) умрлих лица <i>води је лекар</i></p> <p>Евиденција (књига) лекарских прегледа <i>води је лекар</i></p> <p>Евиденција (књига) контроле квалитета хране <i>води је лекар КПЗ Београд</i></p> <p>Евиденција (књига) о лицима која одбијају лечење, храну или воду <i>води је Служба за обезбеђење и лекар</i></p> <p>Евиденција (књига) повреда на раду <i>води је лекар</i></p> <p>Евиденција (књига) инфективних болести</p>

	<i>води је лекар</i> Евиденција (књига) извршења посебне мере усамљења <i>води је Служба за обезбеђење</i>
--	--

1.3.2. ПОСЕБНИ ПОДАЦИ / из 2017. године

ВАНРЕДНИ ДОГАЂАЈИ	У 2017. години је било 24 ванредних догађаја (инцидената), и то: - 8 бекстава и удаљења - 3 штрајкова глађу <i>у којима су учествовала 3 лица</i> - 8 насиља међу затвореницима <i>у којима је учествовало 19 лица</i> - 5 проналазака недозвољених предмета
МЕРЕ ПРИНУДЕ	У 2017. години према 4 лица су примењене мере принуде, и то: - 3 употребе физичке снаге - 3 везивања - 3 издвајања
ПОСЕБНЕ МЕРЕ	У 2017. години 88 пута су примењене посебне мере, и то: - 1 усамљење - 87 лица тестирања на заразне болести или психоактивне супстанце
ДИСЦИПЛИНСКЕ МЕРЕ	У 2017. години према 69 лица су изречене дисциплинске мере, и то: - према 33 лица упућивање у самицу - према 3 лица одузимање додељених проширених права и погодности - према 5 лица ограничење или забрана располагања новцем - према 23 лица ограничење или забрана примања пакета - према 10 лица укор
ПРИТУЖБЕ, ЖАЛБЕ и ЗАХТЕВИ ЗА СУДСКУ ЗАШТИТУ	У 2017. години лица лишена слободе су поднела: - 10 притужби управнику - 2 жалбе директору против првостепених решења донетих по притужбама - 1 захтев за судску заштиту против коначног решења у поступку по притужби
ЗДРАВСТВЕНЕ УСЛУГЕ	У 2017. години је 6.320 пута пружена здравствена услуга
УПУЋИВАЊА У ЗДРАВСТВЕНЕ УСТАНОВЕ	У 2017. години 237 лица је 275 пута упућено ради пружања здравствене заштите ван Завода, и то: - 85 у Специјалну затворску болницу - 190 у друге здравствене установе

СМРТНИ СЛУЧАЈЕВИ	У 2017. години је био 1 смртни случај
ПРАВНА ПОМОЋ	У 2017. години 5 пута је пружена правна помоћ
ПРЕМЕШТАЈИ	У 2017. години 13 лица је премештено у други Завод
ПРЕКИДИ	У 2017. години 2 пута је прекинуто извршење казне затвора за 2 осуђена
ПРЕВРЕМЕНА ОТПУШТАЊА	У 2017. години није било превремено отпуштених

1.3.3. ПОСЕБНИ ПОДАЦИ / на дан посете

БРОЈ ЛИЦА ЛИШЕНИХ СЛОБОДЕ	Укупно 247 лица, од тога: - 233 на извршењу казне затвора , и то: 213 осуђених 9 у пријемном одељењу 42 у отвореном одељењу 100 у полуотвореном одељењу 62 у затвореном одељењу 20 прекршајно кажњених - 11 ван Завода - 3 у удаљењу или бекству
БРОЈ ПРИПАДНИКА ПОСЕБНИХ ГРУПА	- 1 осуђени са инвалидитетом
БРОЈ ЛИЦА ЛИШЕНИХ СЛОБОДЕ ПОД МЕРАМА	У тренутку посете није било лица под мерама принуде или посебним мерама У тренутку посете према 1 лицу у току је било извршење дисциплинске мере ограничење или забрана примања пакета
БРОЈ РАДНО АНГАЖОВАНИХ ЛИЦА ЛИШЕНИХ СЛОБОДЕ	Укупно 132 осуђених лица, и то: 34 из отвореног одељења 89 из полуотвореног одељења 9 из затвореног одељења 109 у Заводу 23 ван Завода
БРОЈ ИНФЕКТИВНО ОБОЛЕЛИХ	Укупно 5 лица од хепатитиса

ЛИЦА ЛИШЕНИХ СЛОБОДЕ	
-------------------------------------	--

1.3.4. ЛОКАЦИЈА И АРХИТЕКТУРА

ЛОКАЦИЈА	Завод се налази ван градског окружења, у близини насеља Падинска Скела, око 300 метара удаљен од пута.
АРХИТЕКТУРА	Завод има, као посебне објекте: - отворено одељење - полуотворено одељење, са анексом - затворено одељење - управна зграда - радионице - котларница - економија
СТАЊЕ ОБЈЕКТА	Затворено одељење је реновирано 2011. године и у добром је стању. Сви остали објекти су зидани у периоду од 1950. до 1970. године и захтевају стално одржавање и улагање значајних финансијских средстава.

2. УТВРЂЕНО СТАЊЕ И ПРЕПОРУКЕ

2.1. МАТЕРИЈАЛНИ И ДРУГИ ЖИВОТНИ УСЛОВИ

Завод је сачињен од неколико вишеетажних објеката. У оквиру заводског круга налази се и Економија. Поред управне зграде са службеним канцеларијама, Завод располаже са просторијама-спаваоницама за лица лишена слободе, просторијама за извршење мере самице / усамљења, заједничким просторијама за дневни боравак, трпезаријом за осуђене из отвореног одељења, просторијом за посете, амбулантом, стационаром и вешерајем. На Економија се између осталог налази још један објекат за смештај осуђеника који су ту упуслени.

Смештајни капацитет Завода је 453 места, од тога 413 за осуђена лица и 40 прекршајно-кажњена лица. У тренутку НПМ посете на смештају у Заводу било је укупно 233 лица лишених слободе, од тога 213 осуђених (9 у пријемном, 42 у отвореном, 100 у полуотвореном и 62 у осуђеника у затвореном одељењу), 20 прекршајно-кажњених. Ван Завода у тренутку посете је било 11 лица, док су 3 лица у бекству.

2.1.1. ПРОСТОРИЈЕ - СПАВАОНИЦЕ

Сва одељења у Заводу функционишу по систему „блока“, односно имају вишекреветне спаваонице, заједнички дневни боравак и купатила. Уочено је да у неким спаваоницама број лежаја толики да би се приликом попуњеног капацитета нарушио предвиђен животни простор по осуђенику. У тренутку посете НПМ у Заводу нису сви лежајеви били попуњени.

1.

<p>УТВРЂЕНО</p> <p>У Заводу се осуђенима не омогућује животни простор у складу са важећим прописима и стандардима.</p>
<p>РАЗЛОЗИ</p> <p><i>Осуђени има право на смештај који одговара савременим хигијенским условима и месним климатским приликама.³</i></p> <p><i>Минимални стандарди за лични животни простор у затворским установама:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - 6м² за просторију где се смешта једно лице, не рачунајући санитарни чвор - 4м² за просторију где се више лица, не рачунајући санитарни чвор - најмање 2 м ширине, од зида до зида - најмање 2,5 м висине, од пода до плафона.⁴ <p><i>Из ових разлога, ЦПТ је одлучио да унапреди пожељан стандард када су у питању ћелије за смештај од два до четири затвореника, додајући 4 м² по додатном затворенику на минимални животни простор од 6 м² у појединачној ћелији:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - 2 затвореника: барем 10 м² (6 м² + 4 м²) животног простора + санитарни чвор - 3 затвореника: барем 14 м² (6 м² + 8 м²) животног простора + санитарни чвор - 4 затвореника: барем 18 м² (6 м² + 12 м²) животног простора + санитарни чвор⁵

³ Закон о извршењу кривичних санкција ("Сл. гласник РС", бр. 55/2014), чл. 77. ст. 1; исто Правилник о кућном реду казнено-поправних завода и окружних затвора ("Сл. гласник РС", бр. 110/14 и 79/16), чл. 15.

⁴ Стандарди Европског комитета за спречавање мучења и нечовечног или понижавајућег поступања или кажњавања (ЦПТ): Животни простор по затворенику у затворским установама, ЦПТ/Инф (2015) 44.

⁵ Стандарди ЦПТ: Животни простор по затворенику у затворским установама, пар. 16.

Просторије у којима осуђени живе и раде морају бити чисте, суве, проветрене, загрејане и довољно осветљене, како природним, тако и вештачким светлом које омогућава читање и рад без сметњи за вид, те да спаваоница мора бити толико пространа да на сваког осуђеног дође најмање осам кубних метара и четири квадратна метра простора; просторије морају имати примерене санитарне уређаје и средства за личну хигијену.⁶

Услови смештаја, а нарочито просторије за спавање, морају поштовати људско достојанство, приватност и испуњавати захтеве за одржавање здравља и хигијене, при томе водећи рачуна о климатским условима, површини пода, запремини ваздуха, осветљењу, грејању и вентилацији.⁷

Затвореници морају имати приступ санитарним просторијама које су хигијенски исправне и поштују приватност.⁸

Просторије у којима осуђени у заводу живе и раде су чисте, суве, проветрене, загрејане и довољно осветљене како природним, тако и вештачким светлом које омогућава читање и рад без сметњи за вид. Спаваоница је толико пространа да сваком осуђеном припада најмање осам метара кубних простора и четири квадратна метра. Просторије у заводу имају примерену санитарну опрему која омогућава обављање физиолошких потреба у чистим условима кад год то осуђени жели, уз обезбеђење приватности.⁹

ПРЕПОРУКА

КПЗ Падинска Скела ће омогућити животни простор од најмање 6м² у спаваоницама у којима се смешта једно лице лишено слободе, а у групним спаваоницама и за свако наредно лице још додатних 4м², не рачунајући површину мокрог чвора уколико се налази у просторији.

КПЗ Падинска Скела ће ускладити број лежајева у односу на пространост сваке просторије-спаванице.

Просторије-спаванице су опремљене столовима, клупама за седење и касетама.

Изузев у отвореном одељењу, у свакој спаваоници налази се мокри чвор који је зидом и вратима одвојен од остатка просторије. Санитарни уређаји су углавном у добром стању, осим у полуотвореном одељењу где су углавном дотрајали (види препоруку редни број 7.).

Како су прекидачи за светло, купатило, утичнице и телевизор ван просторија, Служба за обезбеђење је та која их по захтеву лица лишених слободе пали или гаси. Тим НППМ је током обиласка уочио да недостају сијалице у одређеним спаваоницама, као и малу ручну лампу у једном мокрог чвору. На основу опажања, као и на основу изјава лица лишених слободе, утврђено је да је светло у оквиру мокрих чворова током ноћи искључено, тако да лица уколико имају потребу да користе мокри чвор то раде без осветљења или уз помоћ лампе.

2.

УТВРЂЕНО

У неким спаваоницама у Заводу није обезбеђено адекватно вештачко осветљење.

⁶ Закон о извршењу кривичних санкција, чл. 79. ст. 1. и 2.

⁷ Препорука Рец (2006) 2 Комитета министара државама чланицама Савета Европе о европским затворским правилима (Европска затворска правила), прав. 18.1.

⁸ Европска затворска правила, прав. 19.3.

⁹ Правилник о кућном реду казнено-поправних завода и окружних затвора, чл. 16.

РАЗЛОЗИ

Просторије у којима осуђени живе и раде морају бити чисте, суве, проветрене, загрејане и довољно осветљене, како природним, тако и вештачким светлом које омогућава читање и рад без сметњи за вид, те да спаваоница мора бити толико пространа да на сваког осуђеног дође најмање осам кубних метара и четири квадратна метра простора; просторије морају имати примерене санитарне уређаје и средства за личну хигијену.¹⁰

Просторије у којима осуђени у заводу живе и раде су чисте, суве, проветрене, загрејане и довољно осветљене како природним, тако и вештачким светлом које омогућава читање и рад без сметњи за вид. Спаваоница је толико пространа да сваком осуђеном припада најмање осам метара кубних простора и четири квадратна метра. Просторије у заводу имају примерену санитарну опрему која омогућава обављање физиолошких потреба у чистим условима кад год то осуђени жели, уз обезбеђење приватности.¹¹

Услови смештаја, а нарочито просторије за спавање, морају поштовати људско достојанство, приватност и испуњавати захтеве за одржавање здравља и хигијене, при томе водећи рачуна о климатским условима, површини пода, запремини ваздуха, осветљењу, грејању и вентилацији.¹²

ПРЕПОРУКА

КПЗ Падинска Скела ће лицима лишеним слободе омогућити адекватно вештачко осветљење тако што ће поставити сијалице у свим просторијама-спаваоницама у којима недостају и уградиће прекидаче за светло у тоалетима унутар спаваоница.

Све просторије имају лежајеве који су у добром стању и опремљени су душецима, јастуцима и постељином која делује чисто. Лица лишена слободе могу да користе и своју постељину. Међутим, тим НППМ је уочио током обиласка да су неки душеци прилично стари и дотрајали.

3.

УТВРЂЕНО

У Заводу није свим лицима лишеним слободе обезбеђена адекватна постељина.

РАЗЛОЗИ

Сваком осуђеном се обезбеђује посебан лежај са постељином. Постељина се састоји од: душека, јастука, јастучнице, чаршава, ћебади и навлаке за ћебе.¹³

Сваки затвореник има право на засебан кревет и сопствену прикладну постељину, која се одржава у добром стању и мења довољно често¹⁴.

Услови смештаја затвореника, нарочито просторије за спавање, морају бити такви да не нарушавају људско достојанство, да се испуњавају захтеви за одржавање здравља и хигијене.¹⁵

¹⁰ Закон о извршењу кривичних санкција, чл. 79. ст. 1 и 2.

¹¹ Правилник о кућном реду казнено-поправних завода и окружних затвора, чл. 16.

¹² Европска затворска правила, прав. 18.1.

¹³ Правилник о кућном реду казнено-поправних завода и окружних затвора, чл. 18.

¹⁴ Европска затворска правила, прав 21.

¹⁵ Европска затворска правила, прав. 18.1.

ПРЕПОРУКА

КПЗ Падинска Скела ће лицима лишеним слободe обезбедити адекватну постељину на тај начин што ће заменити старе и дотрајале душеке.

Све просторије у Заводу имају прозоре који се отварају, тако да је омогућен доток свежег ваздуха. Такође, у свакој просторији се налази и грејно тело – радијатор.

Просторије за смештај лица лишених слободe који су ангажовани на пословима на Економији Завода, иако се примећује да су одржаване и уредне, нису скорије реновиране у смислу замене столарије, подова, као и санитарних уређаја у оквиру заједничког мокрог чвора и купатила.

4.

УТВРЂЕНО

Просторије које користе лица која су упуслена и смештена на Економији не одговарају савременим хигијенским условима.

РАЗЛОЗИ

Осуђени има право на смештај који одговара савременим хигијенским условима и месним климатским приликама.¹⁶

Минимални стандарди за лични животно простор у затворским установама:

- 6м² за просторију где се смешта једно лице, не рачунајући санитарни чвор
- 4м² за просторију где се више лица, не рачунајући санитарни чвор
- најмање 2 м ширине, од зида до зида

¹⁶ Закон о извршењу кривичних санкција, чл. 77. ст. 1; исто Правилник о кућном реду казнено-поправних завода и окружних затвора, чл. 15.

- најмање 2,5 м висине, од пода до плафона.¹⁷

У заједничким спаваоницама, треба поштовати минималне величине: 10м² за два затвореника, 21м² за пет затвореника, 35м² за седам затвореника и 60м² за дванаест затвореника.¹⁸

Просторије у којима осуђени живе и раде морају бити чисте, суве, проветрене, загрејане и довољно осветљене, како природним, тако и вештачким светлом које омогућава читање и рад без сметњи за вид, те да спаваоница мора бити толико пространа да на сваког осуђеног дође најмање осам кубних метара и четири квадратна метра простора; просторије морају имати примерене санитарне уређаје и средства за личну хигијену.¹⁹

Услови смештаја, а нарочито просторије за спавање, морају поштовати људско достојанство, приватност и испуњавати захтеве за одржавање здравља и хигијене, при томе водећи рачуна о климатским условима, површини пода, запремини ваздуха, осветљењу, грејању и вентилацији.²⁰

Затвореници морају имати приступ санитарним просторијама које су хигијенски исправне и поштују приватност.²¹

Просторије у којима осуђени у заводу живе и раде су чисте, суве, проветрене, загрејане и довољно осветљене како природним, тако и вештачким светлом које омогућава читање и рад без сметњи за вид. Спаваоница је толико пространа да сваком осуђеном припада најмање осам метара кубних простора и четири квадратна метра. Просторије у заводу имају примерену санитарну опрему која омогућава обављање физиолошких потреба у чистим условима кад год то осуђени жели, уз обезбеђење приватности.²²

ПРЕПОРУКА

КПЗ Падинска Скела реновираће просторије које користе лица лишена слободе на Економији Завода, тако што ће заменити столарију, подове, као и санитарне уређаје у оквиру заједничког мокрог чвора и купатила која користе лица лишена слободе.

2.1.2. ПРОСТОРИЈЕ – САМИЦЕ

У Заводу се за извршење дисциплинске мере упућивања у самицу користе 4 просторије. Наведене просторије не задовољавају минималне услове пространости (површина просторија је шест квадратних метара), јер унутар просторија се налазе издвојени мокри чворови са чувачцима и лавабоима, који заузимају око 2 квадратна метара простора.

Просторије су поред лежајева опремљене касетама, а само у неким су затечене столице. Према наводима службених лица, када се лице доведе на извршење дисциплинске мере упућивања у самицу редовно се у ту самицу донесе столица за то лице. У просторијама нема столова, тако да касете врше и ту функцију.

Хигијена просторија је задовољавајућа, међутим, примећен је већи број инсеката, с обзиром да нема препрека за улазак инсеката (мрежице) на прозорима.

Доток природне светлости у просторијама за извршење дисциплинске мере упућивања у самицу је средње–слаб због малих димензија прозора као и спољних решетки на њима.

¹⁷ Стандарди ЦПТ: Животни простор по затворенику у затворским установама.

¹⁸ Стандарди ЦПТ: Животни простор по затворенику у затворским установама, пар. 14.

¹⁹ Закон о извршењу кривичних санкција, чл. 79. ст. 1 и 2.

²⁰ Европска затворска правила, прав. 18.1.

²¹ Европска затворска правила, прав. 19.3.

²² Правилник о кућном реду казнено-поправних завода и окружних затвора, чл. 16.

Даље, у просторијама за извршење дисциплинске мере упућивања у самицу нема тастера за позивање запослених у Служби за обезбеђење Завода. Ове просторије се налазе на толикој удаљености од службених просторија припадника Службе за обезбеђење да се лупање лица лишених слободе о врата не може чути. Просторије за извршење дисциплинске мере упућивања у самицу нису под видео надзором.

5.

УТВРЂЕНО

Просторије предвиђене за извршење дисциплинске мере упућивања у самицу нису у складу са стандардима.

РАЗЛОЗИ

Просторија у којој се извршава мера упућивања у самицу мора имати најмање четири квадратна метра и десет кубних метара простора. Просторија мора бити прозрачна, осветљена дневним и вештачким осветљењем, загрејана у складу са климатским условима, опремљена креветом и постељином, столом и столицом.

Минимални стандарди за лични животни простор у затворским установама:

- 6м² за просторију где се смешта једно лице, не рачунајући санитарни чвор
- 4м² за просторију где се више лица, не рачунајући санитарни чвор
- најмање 2 м ширине, од зида до зида
- најмање 2,5 м висине, од пода до плафона.²³

²³ Стандарди ЦПТ: Животни простор по затворенику у затворским установама.

Просторије у којима осуђени живе и раде морају бити чисте, суве, проветрене, загрејане и довољно осветљене, како природним, тако и вештачким светлом које омогућава читање и рад без сметњи за вид, те да спаваоница мора бити толико пространа да на сваког осуђеног дође најмање осам кубних метара и четири квадратна метра простора; просторије морају имати примерене санитарне уређаје и средства за личну хигијену.²⁴

Услови смештаја, а нарочито просторије за спавање, морају поштовати људско достојанство, приватност и испуњавати захтеве за одржавање здравља и хигијене, при томе водећи рачуна о климатским условима, површини пода, запремини ваздуха, осветљењу, грејању и вентилацији.²⁵

У свим објектима у којима затвореници живе, раде или се окупљају мора да постоји систем аларма који омогућује затвореницима да одмах позову особље.²⁶

ПРЕПОРУКА

Управа за извршење кривичних санкција предузеће расположиве мере како би се лицима лишеним слободе приликом извршења дисциплинске мера упућивања у самицу омогућили животни услови у складу са стандардима, односно пространост просторија од најмање 6м², не рачунајући мокри чвор.

КПЗ Падинска Скела ће у оквиру мокрих чворова у просторијама-спаваоницама предвиђеним за извршења дисциплинске мера упућивања у самицу заменити дотрајале санитарне уређаје, обезбедиће сто и столицу за седење, инсталираће тастер за позивање страже и побољшаће хигијену просторија.

2.1.3 ЗАЈЕДНИЧКЕ ПРОСТОРИЈЕ

У Заводу свако одељење има заједничку просторију у функцији дневног боравак. Просторије у затвореном делу Завода су мањих димензија, тако да у њима није могућ истовремени боравак свих лица са „блока“ и нису опремљене довољним бројем столова и столица.

6.

УТВРЂЕНО

Заједничке просторије у затвореном делу Завода немају довољан број столова и столица за сва лица која се тамо налазе, као ни адекватну квадратуру.

РАЗЛОЗИ

Осуђенима се обезбеђује простор за дневни боравак.²⁷

Осуђенима се обезбеђује простор за дневни боравак. У простору за дневни боравак обезбеђује се довољан број столица и одговарајући број столова према броју осуђеника који га користе. Простор за дневни боравак има техничке услове за коришћење радио и телевизијског апарата.²⁸

Затвореници не могу једноставно бити остављени да недељама, можда чак и месецима, чаме затворени у својим ћелијама, без обзира како добри били материјални услови унутар самих ћелија. Европски комитет за спречавање мучења сматра да би требало тежити да се осигура да

²⁴ Закон о извршењу кривичних санкција, чл. 79. ст. 1 и 2.

²⁵ Европска затворска правила, прав. 18.1.

²⁶ Европска затворска правила, прав. 18.2.

²⁷ Правилник о кућном реду казнено-поправних завода и окружних затвора, чл. 16. став 3.

²⁸ Правилник о кућном реду казнено-поправних завода и окружних затвора, члан 16.

лица у притворским јединицама буду у могућности да проведу разуман део дана (8 сати или више) изван својих ћелија, укључени у сврсисходне активности разноликог карактера.²⁹

ПРЕПОРУКА

КПЗ Падинска Скела ће у затвореном делу Завода обезбедити заједничке просторије за лица лишена слободе у складу са прописима и важећим стандардима.

Према службеним наводима, као и наводима лица лишених слободе, време од 7 сати ујутру до 23 сати увече лица су ван спаваоница, односно могу да проводе време у заједничким просторијама.

Такође, у сваком одељењу постоје и заједничка купатила. Проблем влаге је уочен у оквиру мокрих чворова, као и неки дотрајали санитарни уређаји, међутим у најлошијем стању је заједничко купатило у оквиру полуотвореног одељења.

²⁹ Извод из 2. Општег извештаја Европског комитета за спречавање мучења, *CPT/Info* (92) 3.

7.

УТВРЂЕНО

У Заводу заједничко купатило у полуотвореном одељењу, као и одређени санитарни уређаји у оквиру мокрих чворова у спаваоницама у другим деловима завода нису хигијенски исправни и не поштују приватност лица.

РАЗЛОЗИ

*Просторије морају имати примерене санитарне уређаје и средства за личну хигијену.*³⁰

*Просторије у заводу морају имати примерену санитарну опрему која омогућава обављање физиолошких потреба у чистим условима кад год то осуђени жели, уз обезбеђење приватности.*³¹

*Затвореници морају имати приступ санитарним просторијама које су хигијенски исправне и поштују приватност.*³²

ПРЕПОРУКА

КПЗ Падинска Скела ће без одлагања извршити реновирање заједничког купатила у полуотвореном одељењу и замениће све дотрајале санитарне уређаје у свим заједничким купатилима и мокрим чворовима по спаваоницама.

2.1.4. ХИГИЈЕНА

Према службеним наводима постељина у Заводу се мења и пере једном у две недеље. Такође, лицима којима је то потребно обезбеђује се одећа према годишњим добима, као и хигијенски пакети. Међутим, лица лишена слободе са којима је тим НПМ обавио разговор, навела су неколико примедби које се тичу хигијенских пакета које обезбеђује Завод, као и хемијских средстава за одржавање хигијене просторија. Наиме, према њиховим речима количина средстава и прибора, које Завод обезбеђује како би се одржавала хигијена просторија, није задовољавајућа, а хигијенски пакети се добијају само на захтев. Даље наводе да се у хигијенским пакетима за период од месец дана добија: сапун, 4 ролне тоалет папира, 2 децилитра шампона и паста за зубе (без четкице за зубе). Лица у пријему са којима је тим НПМ обавио разговор навела су да нису добила хигијенске пакете иако су у Заводу већ седам дана. Такође, лица су навела да перу и суше личну гардеробу у спаваоницама што утиче на појаву влаге на зидовима, као и да због таквог понашања могу бити дисциплински кажњени. Нарочит проблем је уочен у болесничким собама у затвореном одељењу, које су због сушења веша влажне и загушљиве.³³

8.

УТВРЂЕНО

У Заводу се не обезбеђују потпуни и благовремени хигијенски пакети, као ни адекватно место за чишћење и одржавање одеће осуђеника у затвореном одељењу.

³⁰ Закон о извршењу кривичних санкција, чл. 79. ст. 2.

³¹ Правилник о кућном реду казнено-поправних завода и окружних затвора, чл. 16. ст. 6.

³² Европска затворска правила, прав. 19.3.

³³ Више о условима у болесничким собама у поглављу 2.5.1.4. Просторије за пружање здравствене заштите.

РАЗЛОЗИ

Осуђени, у складу са Законом, мора да одржава личну хигијену, хигијену одеће, и просторија у којима борави, а завод мора да му обезбеди прибор и средства за одржавање хигијене.

Уколико осуђени није у стању да испуњава обавезе из става 1. овог члана, завод му пружа одговарајућу помоћ.

Осуђеном се за време издржавања казне обезбеђује место за чишћење и одржавање одеће и обуће. Прање, сушење и пеглање рубља и одеће, као и постељине обавља се у заједничкој перионици завода.³⁴

Затвореницима треба обезбедити неопходне производе за одржавање личне хигијене и опрему за чишћење просторија.³⁵

ПРЕПОРУКА

КПЗ Падинска Скела ће обезбедити комплетне и благовремене хигијенске пакете, као и место за чишћење и одржавање одеће осуђеника у затвореном одељењу.

Приликом обиласка Завода, лица лишена слободе су указала тиму НПМ на постојање стеница. Том приликом су показали и уједе по рукама и ногама.

9.

УТВРЂЕЊЕ

Завод не предузима адекватне мере за дезинсекцију. У просторијама у којима бораве лица лишена слободе је видна присуство инсеката, посебно стеница.

ПРЕПОРУКА

КПЗ Падинска Скела ће поклонити посебну пажњу дезинсекцији просторија које користе лица лишена слободе.

Лица лишена слободе су приликом разговора са тимом НПМ навела проблем са несташицом воде, односно да је на вишим спратовима Завода често нема, као и да након 16 часова притисак воде знатно ослаби. На завршном разговору тим НПМ је изнео поменути замерку, а према службеним наводима, проблем са водом је присутан током летњих месеци због оптерећења водовода, односно што локално становништво користи велике количине воде за наводњавање.

Даље, лица која су радно ангажована су навела да иако им се радни дан завршава у 14 часова морају да чекају време предвиђено за туширање, а то је два сата касније, што им представља велики проблем током летњим месеци.

10.

ПРЕПОРУКА

КПЗ Падинска Скела ће предузети мере како би се лицима лишеним слободе која су радно ангажована омогућило туширање одмах након завршеног радног дана.

³⁴ Правилник о кућном реду казнено-поправних завода и окружних затвора, чл. 21, став 1, 2, 6 и 7.

³⁵ Стандарди ЦПТ: Животни простор по затворенику у затворским установама.

Управа за извршење кривичних санкција ће предузети мере из своје надлежности како би се у КПЗ Падинска Скела обезбедило адекватно снабдевање водом у свим просторијама у којима лица лишена слободе бораве.

2.2. ИСХРАНА

У Заводу су запослена два професионална куvara, у радном односу на неодређено време. Помоћне послове у припреми хране врше осуђени. Међутим, у тренутку посете кухиња се реновирала, те се храна допрема из КПЗ Београд.

Јеловници су истакнути на ходницима одељења. Постоје и посебни јеловници у складу са верским уверењима, као и са посебним режимом исхране које је преписао лекар.

Разговарајући са лицима лишеним слободе, тиму НПМ су изнета опречна мишљења када је у питању квалитет исхране. Нека лица су навела да је исхрана добра, док су друга навела да нису задовољна исхраном и да је храна јако лошег квалитета, а да воће уопште не добијају. НПМ је извршио увид у недељни јеловник и утврдио да за целу недељу није планирано воће.

11.

УТВРЂЕНО

У Заводу је највећи број лица са којима је обављен разговор изнео примедбу на квалитет и количину хране коју добијају у оброцима, као и да не добијају воће.

РАЗЛОЗИ

Осуђени има право на исхрану подобну да одржи његово добро здравље и снагу, на три obroка дневно чија укупна вредност не сме бити мања од 12.500 џула.³⁶

Најмање два пута недељно осуђеном се обезбеђује свеже воће и поврће у складу са годишњим добом. Послужени obroци морају задовољавати хигијенске стандарде.³⁷

ПРЕПОРУКА

КПЗ Падинска Скела обратиће посебну пажњу и размотриће примедбе лица лишених слободе у вези са квалитетом и количином хране. О евентуално уоченим недостацима, који су последица припреме хране у КПЗ Београд обавестиће Управу за извршење кривичних санкција.

Управа за извршење кривичних санкција ће предузети расположиве мере како би се отклонили евентуални недостаци у исхрани лица лишених слободе који су последица припреме хране у КПЗ Београд.

Осуђеним лицима из затвореног дела Завода obroци се деле на одељењима. Храна се преузима преко решетки које преграђују „блок“, тако што „представник“ сваке собе долази до лица која деле храну и преузима у пластичној посуди порције за осуђене из његове спаваонице. obroке даље деле сами по спаваоницама и то у пластичне тањире, док им се хлеб дели непосредно у руке, без хигијенске заштите.

³⁶ Закон о извршењу кривичних санкција, чл. 82. ст. 1.

³⁷ Правилник о кућном реду казнено-поправних завода и окружних затвора, чл. 33. ст. 2.

Постојећи начин поделе хране не само да је неадекватан са аспекта хигијенских услова, већ се поставља питање да ли праксе поделе хране по спаваоницама обезбеђује да свако лице лишено слободе добије следовање оброка (количину и врсту хране) која му припада.

Исто тако, у затвореном делу Завода не постоји трпезарија, а постојеће заједничке просторије су мале, тако да не постоји могућност да сва лица са „блока“ ту једу, већ храну конзумирају у спаваоницама. Осим тога, осуђени немају могућност коришћења фрижидера тако да за преосталу храну од оброка или пакета држе у неадекватним условима, што може довести до њеног кварења и сходно томе да буде лоша по здравље лица лишених слободе.

12.

УТВРЂЕНО

Начин поделе оброка у Заводу по спаваоницама не обезбеђује равномерно следовање хране и не испуњава уобичајене хигијенске услове. Поред тога, Завод није лицима лишеним слободе ставио на располагање фрижидер ради чувања хране.

РАЗЛОЗИ

Сваком затворенику затворска управа ће у уобичајеним сатима обезбедити храну нутритивне вредности која адекватна за здравље и снагу, доброг квалитета и добро припремљеним и послуженим.³⁸

Послужени оброци морају задовољавати хигијенске стандарде.³⁹

ПРЕПОРУКА

КПЗ Падинска Скела ће приликом поделе хране обезбедити да сваки осуђени добије следовање које му припада у примереним условима и омогућиће им коришћење фрижидера ради чувања хране.

2.2.1. ТРПЕЗАРИЈА

Трпезарија се налази уз кухињу која се тренутно реновира и у њој се сервирају оброци за осуђенике из отвореног одељења. Просторија је светла, уредна и са довољним бројем столова и столица.

2.2.2. КАНТИНА

У сваком одељењу налази се по једна кантина. Опремљена је разноврсним асортиманом и цене су у нивоу тржишних цена у продавницама. Међутим, током посете увидом у један рачун и омот производа утврђено је да је продата роба на кантини којој је истекао рок. У кантини нема могућности да се купи воће.

13.

УТВРЂЕНО

У асортиману кантине не постоји воће, односно лицима лишеним слободе није омогућено да купују воће преко кантине.

Дешава се да се у кантини нађу и производи којима је истекао рок употребе.

РАЗЛОЗИ

Осуђеном се омогућава да о свом трошку, радним даном, два пута недељно, из продавнице - кантине завода набавља прехранбене и друге ствари за личну употребу. Радно време кантине и цене у кантини морају бити одређени и истакнути.

Приликом снабдевања кантине уважавају се оправдани захтеви осуђених. Ако у кантини завода није могуће обезбедити одговарајуће ствари, завод обезбеђује набавку ствари на други одговарајући начин.

³⁸ Стандардна минимална правила Уједињених нација за поступање према затвореницима (Нелсона Мандела правила), прав. 22.1.

³⁹ Правилник о кућном реду казнено-поправних завода и окружних затвора, чл. 33. ст. 2.

Осуђени може месечно набављати прехранбене и друге ствари за личну употребу у висини износа просечне зараде у Републици Србији за претходни месец.⁴⁰

ПРЕПОРУКА

КПЗ Падинска Скела ће у складу са захтевима осуђених омогућити куповину воћа преко кантине, као и свих других одговарајућих ствари које у кантини Завода није могуће обезбедити.

КПЗ Падинска Скела обратиће посебну пажњу на рок употребе намирница које се могу купити преко кантине Завода.

2.3. ПРАВНА ЗАШТИТА, БЕЗБЕДНОСТ И КОНТРОЛА

2.3.1. ПРАВНА ЗАШТИТА

2.3.1.1. Информисање о правима и доступност прописа

Осуђена лица се о правима и обавезама које имају током боравка у Заводу упознају у пријемном одељењу, о чему дају писмену изјаву, која се чува у њиховом кумулативном досијеу. Овом изјавом потврђују и да им је уручен примерак Информатора за осуђена лица, у коме се наводе начини заштите права осуђених. У више досијеа које је тим НПМ прегледао пронађене су ове изјаве.

У ходницима павиљона затвореног одељења завода истакнути су правилник о кућном реду и обавештења од значаја за свакодневни живот затвореника. Између осталих, уочено је обавештење начину на који се затвореницима могу уплатити новчана средства. **НПМ посебно похваљује мере предузете у циљу информисања лица у овом одељењу, јер је приликом претходне посете примећена недовољна информисаност прекршајно кажњених, на шта је тада указано руководству Завода.**

Правила кућног реда, информатори, формулари и друга обавештења су уочени и у другим одељењима Завода. Заводска библиотека располаже примерцима прописа који се односе на извршење кривичних санкција. Између осталих, у библиотеци постоје примерци Кривичног законика, Закона о извршењу кривичних санкција, Правилника о кућном реду у казнено – поправних завода и окружних затвора. ⁴¹ Лица лишена слободе са којима је тим НПМ разговарао су била упозната са процедурама у Заводу и установљеним режимом активности.

2.3.1.2. Пружање правне помоћи

Правну помоћ лицима лишеним слободе на писмени захтев пружа начелник Службе за опште послове. Ови захтеви се подnose као и други интерни поднесци.⁴² О пружању правне помоћи се не води посебна евиденција. НПМ сматра да вођење евиденција, независно од њихове врсте, доприноси добром управљању институцијом, представља гаранцију заштите основних права затвореника и помаже оптимизацији управљања подацима у циљу индивидуализације програма поступања.

⁴⁰ Правилник о кућном реду казнено-поправних завода и окружних затвора, чл. 35.

⁴¹ Више о библиотеци у поглављу 2.4.5.3. Библиотека.

⁴² Више о предаји поднесака у поглављу 2.3.1.5. Достављање службене поште.

14.

<p>УТВРЂЕНО</p> <p>КПЗ Београд – Падинска Скела не води евиденцију пружања правне помоћи.</p>
<p>РАЗЛОЗИ</p> <p><i>Евиденције о поступцима и догађајима од значаја за извршење кривичних санкција и мера, евиденције о особама које посећују завод или лица лишена слободе воде се кроз помоћне књиге. Помоћне књиге су: ... евиденција пружања помоћи у заводу....⁴³</i></p>
<p>ПРЕПОРУКА</p> <p>КПЗ Београд – Падинска Скела ће успоставити и водити евиденцију пружања правне помоћи лицима лишеним слободе.</p>

Према речима правнице, ових захтева нема много – 5 током 2017. године и свега неколико ове године. Правна помоћ се пружа усмено и о разговору се сачини кратка белешка, коју потписују начелник Службе и подносилац захтева. Увидом у захтеве, утврђено је да су разговори обављани у кратком року од њиховог подношења.

Обавезе Службе за опште послове овог Завода се превасходно тичу радних односа и правних питања рада Завода као установе. НПМ налази да би ова Служба требало да има више проактиван приступ осуђенима и да би запослени из ове Службе требало да имају више контакта са њима. Више осуђених се тиму НПМ пожалило на одређена неразумевања примене института условног отпуста и утисак је да је то основни проблем оних који се налазе у полуотвореном и отвореном одељењу. Правница Завода, на пример, уопште није била упозната са правним проблемом једног осуђеног који је изнео тиму и са којим се већ обраћао другим заводским службама. Истовремено са повећаном комуникацијом са лицима лишеним слободе, Служба за опште послове би требало да интензивира сарадњу са другим службама у Заводу, пре свега ради свеобухватнијег приступа извршењу казне и како би потреба осуђеног за пружањем правне помоћи у вези са извршењем казне затвора била заиста препозната приликом процене потреба у оквиру утврђивања програма поступања. За ово је, пре свега, потребно предвидети одговарајућа радна места и више запослених у правној Служби,⁴⁴ с обзиром на њене тренутне капацитете и обавезе које има, као што су радни односи и јавне набавке.

НПМ је такође дошао до сазнања да за поједина радна места у КПЗ Београд – Падинска Скела није предвиђен бенефицирани радни стаж, иако запослени на тим радним местима обављају исте послове као и запослени на радним местима где је признат бенефицирани стаж.

15.

<p>ПРЕПОРУКА</p> <p>Служба за опште послове КПЗ Београд – Падинска Скела ће успоставити проактиван приступ лицима лишеним слободе и остварити непосредан контакт са њима, ради</p>
--

⁴³ Закон о извршењу кривичних санкција, чл. 10. ст. 1. и 2.

⁴⁴ Више о потреби за додатним правницима у поглављу 2.3.2.5. Дисциплинске мере.

пружања потребних информација о извршењу казне затвора и правне помоћи у вези остваривања њихових права, нарочито у примени института условног отпуста.

Управа за извршење кривичних санкција ће предузети све мере из своје надлежности како би за запослене у КПЗ Београд – Падинска Скела који обављају исте послове били исти услови рада и примања, како се не би дешавало да међу службеницима који раде исте послове једни имају бенефицирани радни стаж, а други немају.

2.3.1.3. Посете бранилаца

Просторије за посете бранилаца су исте просторије које се користе и за посете породице и затвореници нису имали примедби на начин реализације посета. С обзиром да у овом Заводу нема притвореника нити се иницијално упућују осуђени против којих се води други кривични поступак,⁴⁵ посете бранилаца нису учестале као у другим заводима за извршење кривичних санкција.

2.3.1.4. Поднесци и притужбе

У павиљонима су уочени формулари поднесака и притужби.

О свим писменима која затвореници предају води се јединствена евиденција у Служби за третман. У ову евиденцију се уводе сва писмена обраћања, била она упућена службама у Заводу или другим органима и у њу се уписују име подносиоца, датум и предмет/наслов писмена. Током 2018. године евидентирано је око 800 различитих писмена.

Увидом у више поднесака и одговора на њих уочено је да се одговори углавном достављају подносиоцима у веома кратком року, најчешће до 2 дана. Ово су тиму НПМ потврдили и затвореници: они су навели да се одговор на поднесак добија сутрадан и да увек буду позвани на разговор када то затраже. Само у појединим случајевима је уочено да су подносиоци одговор чекали дуже, на пример 9 дана у једном случају.

Поднесци у које је НПМ остварио увид су претежно представљали захтеве Служби за третман за упис у картон посета, брачну посету или разговор са васпитачем, а Служби за обезбеђење за одобрење уношења технике. Овим захтевима је углавном удовољавано. На захтеве у вези уписа у картон посета није писмено одговарано, а провером у документацији је утврђено да су захтеви позитивно решавани.⁴⁶

Према подацима из Претходног упитника, током 2017. године осуђена лица су поднела 10 притужби управнику Завода. О притужбама се води посебна евиденција, у коју се уписују редни број, име подносиоца и ток поступка. Из евиденције се види да је у 2018. години поднето 8 притужби.

По притужбама се формирају посебни предмети у које се улаже комплетна документација прибављена или настала у поступку. Ови предмети се чувају у регистрима у Служби за

⁴⁵ Што не искључује могућност да овде има осуђених против којих се води кривични поступак, јер би он могао бити покренут након упућивања у овај Завод или би овде из других завода могли бити премештени осуђени са поступцима у току.

⁴⁶ Више о начину обраћања осуђених Служби за третман у поглављу 2.4.1.2. Пријем и утврђивање програма поступања.

опште послове. Прегледом неколико предмета утврђено је да су наводи из притужби проверавани прибављањем извештаја служби на чији се рад односе и да су одлуке (решења) доношена у законом прописаном року од 15 дана. Решења у која је НПМ остварио увид су јасна, образложена и садрже поуку о могућности жалбе директору Управе.

Ниједна од ових притужби се није односила на торттуру, а према наводима правнице у овом Заводу таквих притужби нема.

2.3.1.5. Достављање службене поште

Писмена прикупља осуђени запослен на пословима курира (у полуотвореном и отвореном одељењу), могу се предати службенику третмана или оставити у сандучићима који се налазе у павиљонима. Сандучићи у затвореном одељењу су закључани, кључ је, према службеним наводима, код секретарице управника, а управник задужи некога од запослених да повремено покупи писмена из њих. У осталим павиљонима сандучићи су картонске кутије.

По увођењу у евиденцију поднесака, на њих се утисне потврда о томе, па се поднесци достављају у рад заводским службама или шаљу коме су упућени. Осуђени не добијају потврде о предаји поднесака.

16.

УТВРЂЕНО

У КПЗ Београд – Падинска Скела лица лишена слободе не добијају потврде о предаји писмена.

РАЗЛОЗИ

Постојаће заштитне мере како би се осигурало да затвореници могу да подносе захтеве или притужбе безбедно и, ако то затражи подносилац, на поверљив начин. Затвореник или друга особа наведена у 4. параграфу 56. правила не смеју бити изложени ризику од одмазде, застрашивања или других негативних последица због подношења захтева или притужбе.⁴⁷

Завод издаје осуђеном потврду о пријему писмена која садржи име пошиљаоца, датум и број под којим је заведено писмо.⁴⁸

Осуђени поднеске прима и упућује преко завода у затвореној коверти, о свом трошку, о чему се издаје потврда.⁴⁹

Поднесак, притужбу и жалбу осуђени подноси у три примерка, од којих се један упућује надлежном органу, један остаје код осуђеног, а један се улаже у лични лист осуђеног.⁵⁰

Лицу које се налази на извршењу казне затвора или у притвору ће у моменту предаје писма службеном лицу завода ради слања препорученом поштом бити издата потврда о предаји писма.

⁴⁷ Нелсон Мандела правила, прав. 57.2.

⁴⁸ Закон о извршењу кривичних санкција, чл. 86. ст. 3.

⁴⁹ Правилник о кућном реду казнено-поправних завода и окружних затвора, чл. 37. ст. 3.

⁵⁰ Правилник о кућном реду казнено-поправних завода и окружних затвора, чл. 57.

Потврда о предаји писма садржи име и презиме лица које је писмо предало, назив (име и презиме) примаоца, датум предаје, евиденциони број, потпис службеног лица и печат завода за извршење санкција.⁵¹

ПРЕПОРУКА

У КПЗ Београд – Падинска Скела лицима лишеним слободe ће издавати потврде о предаји писмена.

Молбе за поверљив разговор са управником са предају на исти начин као и остали поднесци, рачунајући ту и могућност коришћења сандучића. Васпитачи након увођења у евиденцију поднесак односе управнику, који потом обавља разговор са подносиоцем. О њима се не води посебна евиденција, а према евиденцији поднесака у досадашњем току 2018. године поднето је 32 ових захтева.

По обављеном разговору управник на самом захтеву уписује да је обављен разговор и захтев се потом одлаже у лични лист. Увидом у поједине захтеве утврђено је да су разговори обављани у року од неколико дана.

2.3.2. БЕЗБЕДНОСТ

2.3.2.1. Повреде безбедности (ванредни догађаји)

У писаном извештају Завода наведено је да је у 2017. години било 24 ванредна догађаја, у којима је учествовало 35 лица: 8 бекстава и удаљења, 8 насиља међу осуђеницима (у којима је учествовало 19 лица), 3 штрајкова глађу (одбијања хране и/или воде) и код 5 лица су пронађени недозвољени предмети.

О одбијању хране и/или воде Служба за обезбеђење води посебну евиденцију, у коју се уписују име, датуми почетка и краја, наведени разлог штрајка и спаваоница у којој се штрајкач налази. Током трајања штрајка, осуђени остаје у својој спаваоници. Из евиденције се види да су 2 осуђена штрајковала током 2018. године, као и да су осуђени који су штрајковали током 2017. и 2018. године као разлог најчешће наводили незадовољство спровођењем третмана.⁵²

Посебна евиденција се води и о сукобима. У њу се уписују име осуђеника, време и место догађаја, констатација да ли је било повреда и које су повреде у питању. Током 2018. године је било 2 сукоба у којима су учествовала по 2 осуђеника, али ови догађаји нису уписани у Евиденцију, па **НПМ скреће пажњу на потребу за уредним вођењем евиденције.**⁵³ Као што је случај и у другим заводима, о сукобима се обавештава полиција само уколико је дошло до тежих последица.

Увидом у документацију о ванредним догађајима, утврђено је да се о њима састављају извештаји који се ажурно (истог или следећег дана) достављају Оперативном центру Управе за извршење кривичних санкција. У извештају се наводе кратак опис догађаја, подаци о учесницима и предузете мере. Увидом у неколико извештаја, утврђено је да се у случајевима међу осуђеничких сукоба учесници воде на лекарске прегледе.

⁵¹ Препорука Заштитника грађана бр. 12-1485/09 од 18. децембра 2009. год.

⁵² Више о лекарским прегледима у случајевима штрајка глађу у поглављу 2.5.4.4. Штрајк глађу.

⁵³ С обзиром да ови сукоби до дана посете нису уписани у Евиденцију, о њима је тим НПМ упознат из извештаја који се достављају Оперативном центру Управе.

2.3.2.2. Мере безбедности

2.3.2.2.1. Претреси (прегледи) лица, просторија и пакета

Претреси просторија и лица која се у њој налазе се обављају на основу месечног плана претреса или у ванредним ситуацијама. За сваки претрес начелник Службе за обезбеђење сачини наредбу, а вођа претреса му доставља извештај. У извештају се наводе просторије која су претресене, прецизира који службеник је претресао које лице и наводи временски период обављања претреса. О претресима се води Евиденција, у коју се уписују датум претреса, по чијем наређењу је обављен, који службеници су обавили претрес, која просторија и колико лица је претресено и који недозвољени предмети су пронађени.

Увидом у документацију утврђено је да је током 2018. године обављено 42 претреса просторија са претресом лица која у њима бораве и пронађено 9 недозвољених ствари.

Претреси се обављају и у другим случајевима предвиђеним прописима, као што су претреси по пријему у Завод, након посета и другим случајевима. У затвореном одељењу детаљан претрес⁵⁴ је правило након посета, због повећаног ризика од уношења психоактивних супстанци.

Према наводима припадника Службе за обезбеђење, уколико се ради о детаљним претресима они се обављају тако што се лице претреса у тоалету или док је само у спаваоници. Ово су потврдили и поједини осуђеници над којима је обављен детаљан претрес. У приземљима затвореног и полуотвореног одељења постоје посебне просторије за претрес приликом извођења, односно пријема у Завод. Оне нису под видео надзором.

Према изјавама и службеника и лица лишених слободе, пакети који стигну поштом претресају се у присуству примаоца пакета, а уколико је пакет лицу донет приликом посете, претрес се обавља само у присуству посетиоца. Скенер постоји у затвореном одељењу.

Претрес посетилаца у затвореном одељењу се обавља у просторији пре сале за посете и састоји се само од прегледа одеће. Ова просторија није под видео надзором. С обзиром да у Служби за обезбеђење тренутно нема командирица,⁵⁵ жене које долазе у посету се прегледају само ручним детектором.

2.3.2.2.2. Видео надзор

Унутрашњост и спољашњост Завод су покривене са више од 50 камера. Приступ видео надзору има Дежурна служба у управној згради и по блоковима. Снимљени материјал се чува у трајању од око 3 недеље. Под видео надзором је већи број заједничких просторија, а ниједна просторија за смештај лица лишених слободе. Обавештења о видео надзору у просторијама у којима постоји углавном нису истакнута.

⁵⁴ Чл. 39. ст. 3. Правилника о начину обављања послова у служби за обезбеђење у заводима за извршење кривичних санкција ("Сл. гласник РС", бр. 21/16 и 104/16): *Детаљан претрес је преглед одеће и обуће који обављају најмање два припадника службе за обезбеђење у посебној просторији, без присуства других лица, а обавља се тако што се са лица лишеног слободе скидају одећа и обућа и детаљно се прегледа, са циљем проналаaska недозвољених предмета уз уважавање достојанства његове личности.*

⁵⁵ У Служби за обезбеђење раде 3 жене, али једна је на породичном одсуству, једна на годишњем одмору, а једна је привремено упућена на рад у други завод.

У Дежурној служби у управној згради је могућ приступ свим камерама. Међутим, због њиховог великог броја, само ограничен број може истовремено да приказује снимак на екрану. Уколико је неопходна промена неке од камера, службеник који прати видео надзор мора да зада неколико команди систему док му се не прикаже снимак те камере, што одузима време. Праћење видео надзора, а тиме и безбедност установе и сигурност лица која су овде лишена слободе, би били унапређени ако би било обезбеђено праћење снимака видео надзора на већем екрану, на ком би могло да се приказује истовремено више снимака камера него што је то сада случај. Ово је још више од значаја ако се узме у обзир недовољан број припадника Службе за обезбеђење.⁵⁶

17.

УТВРЂЕНО

У КПЗ Београд – Падинска Скела је отежан увид у видео приказе са камера. У просторијама које су под видео надзором нема обавештења о томе.

РАЗЛОЗИ

*Безбедност и сигурност затвореника, особља, пружалаца услуга и посетилаца ће бити осигурани у сваком тренутку.*⁵⁷

*Затворско особље ће имати адекватан ниво образовања и биће им дате вештине и средства за обављање њихових дужности на професионалан начин.*⁵⁸

*У контексту превенције и истраге случајева неадекватног поступања, потребно је обратити пажњу на бољу покривеност системима видео надзора, скупа са обезбеђењем заштите снимака и одговарајућом политиком архивирања забележеног/снимљеног материјала.*⁵⁹

*Треба обратити више пажње на бољу покривеност видео надзором, уз снимке сигурносних камера и адекватан начин чувања снимљених података.*⁶⁰

*Служба за обезбеђење, као јединствена формација Управе, стара се о безбедности људи и имовине у заводу, спроводи осуђена и притворена лица, учествује у утврђивању и спровођењу програма поступања према осуђеном и обавља друге послове одређене законом.*⁶¹

*Опремену која је инсталирана у заводу, а користи се за одржавање реда и дисциплине у циљу очувања безбедности чине уређаји за видео надзор и периметријску заштиту (аларми за обезбеђење објеката и простора и друге врсте заштите).*⁶²

Начелник Службе, у складу са врстом и типом завода, пословима и задацима Службе, доставља управнику завода образложен план потреба и предлог за набавку наоружања и опреме.

Начелник Службе, претходно прибавља мишљење стручно-техничке комисије за набавку наоружања и опреме коју образује директор Управе.

⁵⁶ Више о недовољном броју службеника обезбеђења у поглављу 2.3.2.2.4. Служба за обезбеђење.

⁵⁷ Нелсон Мандела правила, прав. 1.

⁵⁸ Нелсон Мандела правила, прав. 75.1.

⁵⁹ Извештај ЦПТ о посети Србији 2011. год, ЦПТ/Инф (2012) 17, пар. 37.

⁶⁰ Извештај ЦПТ о посети Србији 2015. год, ЦПТ/Инф (2016) 21, пар. 131.

⁶¹ Закон о извршењу кривичних санкција, чл. 21. ст. 1.

⁶² Правилник о униформи, ознакама, наоружању, специјалним возилима и другој опреми у Служби за обезбеђење у Управи за извршење кривичних санкција ("Сл. гласник РС", бр. 29/16, 74/16, 3/17 и 89/17), чл. 37. ст. 1. т. 1.

Управник завода, по извршеној анализи предлога, даје сагласност на план и предлог и исте, уз образложење доставља директору Управе.⁶³

Одлуку о набавци наоружања, муниције и опреме доноси директор Управе, у складу са законом.⁶⁴

ПРЕПОРУКА

КПЗ Београд – Падинска Скела ће предузети мере у циљу унапређења система видео надзора којим ће се омогућити његово боље праћење.

Управа за извршење кривичних санкција ће обезбедити опрему и/или средства које су КПЗ Београд – Падинска Скела потребне за унапређење праћења видео надзора.

КПЗ Београд – Падинска Скела ће на уочљивим местима унутар просторија које су под видео надзором истаћи обавештења о томе.

2.3.2.2.3. Аларм за позивање страже

Спаваонице КПЗ Београд – Падинска Скела нису опремљене тастерима за позивање службених лица. Спаваонице у затвореном одељењу се закључавају у 22:00 часова и у непосредној близини дежурају припадници Службе за обезбеђење, док се спаваонице у осталим одељењима не закључавају.

2.3.2.2.4. Служба за обезбеђење

Служби за обезбеђење има 48 припадника. Недостатак припадника ове Службе постоји од када је истурено одељење притвора ОЗ Београд претворено у затворено одељење, а да Заводу нису обезбеђени нови запослени. Као што је познато, изменом систематизације радних места пре неколико година су укинута непопуњена радна места, а повећањем максималног броја запослених за 2017. годину није обухваћен и КПЗ Београд – Падинска Скела, па је укупан број запослених остао исти као и 2015. године – 76. Уз то, према проценама, до 2020. године услове за пензију ће отићи 10 – 12 припадника Службе. Проблем са тренутним недостатком жена у Служби је описан у поглављу 2.3.2.2.1. Претреси.

18.

УТВРЂЕНО

У КПЗ Београд – Падинска Скела нема довољно извршилаца у Служби за обезбеђење.

РАЗЛОЗИ

Успостављање позитивних односа између особља и затвореника такође у великој мери зависи од тога да ли у затворским просторијама и онима које се користе за слободне активности у сваком тренутку има довољно особља. Делегације ЦПТ често су сведоци да то није случај. Општи недостатак особља односно неодговарајући распоред дужности, што смањује могућност директног контакта са затвореницима, свакако отежава развој позитивних односа, а још уопштеније посматрано, ствара несигурно окружење како за особље тако и за затворенике.

⁶³ Правилник о униформи, ознакама, наоружању, специјалним возилима и другој опреми у Служби за обезбеђење у Управи за извршење кривичних санкција, чл. 38. ст. 1. – 3.

⁶⁴ Правилник о униформи, ознакама, наоружању, специјалним возилима и другој опреми у Служби за обезбеђење у Управи за извршење кривичних санкција, чл. 39.

Такође треба напоменути да у случају мањка особља, може постојати потреба за знатним прековременим радом како би се одржао основни ниво безбедности и устаљени затворски ред. Овакво стање ствари може лако да изазове висок ниво стреса код особља и њихово превремено губљење воље за рад, а то је ситуација која доприноси поспешивању тензија које су својствене свакој затворској средини.⁶⁵

Као што је ЦПТ нагласио у свом IX Општем извештају, родно мешовито особље је важна заштита против лошег поступања у местима детенције. Присуство мушког и женског особља може имати делотворан ефекат на карактеристични дух затвора и на одржавање степена нормалности у месту детенције. Родно мешовито запошљавање особља такође омогућава одговарајући распоред дужности особљу приликом спровођења родно осетљивих задатака, као што су претреси. У овом контексту, ЦПТ жели поново нагласити да би особе лишене слободе требало да претреса само особље истог пола и да би било који претрес који захтева да се затвореник скине требало изводити изван видокруга особља супротног пола.⁶⁶

ПРЕПОРУКА

КПЗ Београд – Падинска Скела сачиниће анализу потреба за извршиоцима у Служби за обезбеђење и доставити је Управи за извршење кривичних санкција.

Управа за извршење кривичних санкција ће размотрити оправданост анализе потребе за извршиоцима у Служби за обезбеђење КПЗ Београд – Падинска Скела и сходно томе предузети све расположиве у циљу евентуалне измене акта о систематизацији радних места и запошљавања додатних извршилаца, при чему ће се водити рачуна о потреби за родно мешовитим запошљавањем.

Служба располаже са 4 специјална моторна возила, која немају видео надзор, а имају вентилацију.

Припадници Службе за обезбеђење наводе да им уназад више година није мењана униформа и да је за сваки од делова униформе протекло 3 – 5 година од истека рока. Због тога су панталоне, мајице и патике куповали сами.

19.

УТВРЂЕНО

Припадницима Службе за обезбеђење КПЗ Београд – Падинска Скела нису обезбеђене прописане униформе.

РАЗЛОЗИ

Затворско особље ће имати адекватан ниво образовања и биће им дате вештине и средства за обављање њихових дужности на професионалан начин.⁶⁷

Услови рада и плате би требало да буду такви да омогућавају запошљавање и задржавање делотворног особља и да службеницима омогућају коректно вршење њихових функција и развој свести о професионалној одговорности.⁶⁸

⁶⁵ Стандарди ЦПТ: Нови Стандарди у погледу издржавања казне затвора, ЦПТ/Инф (2001)16, пар. 26.

⁶⁶ X Општи извештај ЦПТ, ЦПТ/Инф (2000) 13, пар. 23.

⁶⁷ Нелсон Мандела правила, прав. 75.1.

⁶⁸ Препорука Комитета министара државама чланицама Савета Европе о особљу које је задужено за спровођење санкција и мера, Рец (97) 12, чл. 40.

Затворска управа даје висок приоритет поштовању правила која се односе на запослене.⁶⁹

Радну униформу припадника и припадница Службе у зимском периоду чине: качкет, кошуља дугих рукава, панталоне, џемпер, шал, подкапа, чарапе доколенице, кожане рукавице, полудубоке ципеле, опасач и каиш за панталоне, јакна са скидајућим улошком и мантил за кишу.

Радну униформу припадника и припадница Службе у летњем периоду чине: качкет, кошуља кратких рукава, мајица кратких рукава, мајица кратких рукава са крагном, панталоне, чарапе доколенице, плитке ципеле, полудубоке ципеле, опасач и каиш за панталоне и јакна.

Интервентну униформу припадника и припадница Службе сачињава: качкет, комбинезон (зимско-летња варијанта), мајица кратких рукава, мајица дугих рукава, полудубоке ципеле и опасач.

Свечану униформу припадника Службе чине: шапка, кошуља, блуза, панталоне, кравата и рукавице, чарапе доколенице, плитке ципеле и мантил са улошком,

Свечану униформу припадница Службе чине: шешир, кошуља, блуза, сукња, машина и рукавице, унихон чарапе, плитке ципеле и мантил са улошком.⁷⁰

Припадник Службе, по пријему у радни однос, задужује радну униформу, а свечану униформу после положеног стручног испита за звање у Служби и распоређивања на радно место.

Интервентном униформом задужују се припадници Службе који су распоређени у групу за интервенције.

Припадници Службе задужују се униформом према прописаним деловима, количини и роковима одговарајуће врсте униформе из овог правилника.⁷¹

На захтев Управе, заводи су дужни да доставе извештај о стању униформе на задужењу и залихама, као и да искажу потребе за набавком униформе и делова униформе.⁷²

ПРЕПОРУКА

Управа за извршење кривичних санкција ће припадницима Службе за обезбеђење КПЗ Београд – Падинска Скела обезбедити униформе и замену делова униформи у складу са прописаним роковима трајања.

Према наводима припадника Службе, редовне лекарске прегледе нису имали. Поједини су навели да су лекарске преглед имали при пријему у Службу, пре 20 година.

20.

УТВРЂЕНО

Запослени у КПЗ Београд – Падинска Скела немају редовне здравствене контроле.

РАЗЛОЗИ

Послодавац је дужан да запосленом обезбеди услове рада и организује рад ради безбедности и заштите живота и здравља на раду, у складу са законом и другим прописима.⁷³

⁶⁹ Европска затворска правила, прав. 73.

⁷⁰ Правилник о униформи, ознакама, наоружању, специјалним возилима и другој опреми у Служби за обезбеђење у Управи за извршење кривичних санкција, чл. 5.

⁷¹ Правилник о униформи, ознакама, наоружању, специјалним возилима и другој опреми у Служби за обезбеђење у Управи за извршење кривичних санкција, чл. 15.

⁷² Правилник о униформи, ознакама, наоружању, специјалним возилима и другој опреми у Служби за обезбеђење у Управи за извршење кривичних санкција, чл. 18. ст. 3.

⁷³ Закон о раду ("Сл. гласник РС", бр. 24/05, 61/05, 54/09, 32/13, 75/14, 13/17 - одлука УС и 113/17), чл. 16. т. 2.

Послодавац је дужан да, приликом организовања рада и радног процеса, обезбеди превентивне мере ради заштите живота и здравља запослених као и да за њихову примену обезбеди потребна финансијска средства.⁷⁴

Запослени којима се стаж осигурања рачуна са увећаним трајањем тако да се сваких 12 месеци ефективно проведених у обављању послова рачуна највише до 16 месеци стажа осигурања, упућују се на здравствену контролу једном у три године, а директор Управе може, на сопствену иницијативу или на предлог управника, одлучити да се здравствена контрола обавља и раније.⁷⁵

ПРЕПОРУКА

У КПЗ Београд – Падинска Скела запослени којима се стаж осигурања рачуна са увећаним трајањем тако да се сваких 12 месеци ефективно проведених у обављању послова рачуна највише до 16 месеци стажа осигурања ће се без одлагања упутити на здравствену контролу.

У КПЗ Београд – Падинска Скела запослени којима се стаж осигурања рачуна са увећаним трајањем тако да се сваких 12 месеци ефективно проведених у обављању послова рачуна највише до 16 месеци стажа осигурања убудуће ће се упућивати на здравствену контролу најмање једном у 3 године

2.3.2.3. Мере принуде

Увидом у документацију о неколико случајева примене мера принуде, утврђено је да се о примени мера састављају извештаји припадника Службе за обезбеђење који су мере применили, да вођа смене посебним писменим извештајем обавештава начелника Службе за обезбеђење о догађају, да се лица над којим су мере примењене воде на обавезне лекарске прегледе и о томе састављају извештаје и да начелник Службе за обезбеђење даје оцену законитости примене мере и комплетну документацију доставља управнику Завода. Напоследку, ови извештаји се прослеђују директору Управе.

Извештаји припадника Службе за обезбеђење о скоријим применама мера су састављени на посебним обрасцима, које НППМ до сада није сусретао у другим заводима. У обрасцима је предвиђено да припадник Службе који је применио мере упише податке о осуђеном лицу, податке о мери принуде, разлоге за примену мере, опис активности осуђеног које су довеле до примене, листу свих особа присутних у тренутку примене мере, податак да ли је лице упозорено, детаљан опис примене мере и друга запажања; да вођа смене упише мере предузете након примене мере (извештај оперативном центру, лекарски преглед, дисциплинска пријава, прикупљени докази) и да начелник Службе оцени законитост примене.

Такође, и извештаји лекара о прегледима обављеним након примене мера принуде се састављају на новим обрасцима (посебни образац за први преглед и посебни за поновљени преглед). У ове обрасце предвиђено је да лекар упише да ли прегледу присуствује немедицинско особље (ако да: ко и зашто), које мере су примењене, опис насталих повреда, наводе прегледаног лица о околностима под којима су повреде настале, мишљење о повезаности примењених мера са насталим повредама и евентуалне напомене и да уцрта места и врсту повреда на приказу (шеми) тела.

⁷⁴ Закон о безбедности и здрављу на раду ("Сл. гласник РС", бр. 101/05 91/15 и 113/17 - др. закон), чл. 11. ст. 1.

⁷⁵ Закон о извршењу кривичних санкција, чл. 263. ст. 1.

21.

НПМ поздравља увођење образаца извештаја који се састављају поводом примене мера принуде, јер представљају оруђе припадницима Службе за обезбеђење и лекарима за детаљније извештавање и документовање примене мера принуде и повреда које су лица над којима су оне примењене задобила. Ови обрасци се могу показати добрим средством за отклањање досадашњих замерки, како НПМ тако и ЦПТ, у погледу садржаја извештаја који су до сада састављани.

Ипак, ни у једном случају у који је НПМ остварио увид нису уцртане врста и места повреда на приказу (шеми) тела, а поједини извештаји припадника Службе за обезбеђење и лекара су састављани на стари начин. Ово може бити последица околности да се ради о новом начину извештавања и потребе да се службе уходају и прихвате нове обрасце извештаја, али и да се отклоне уочени недостаци у осмишљеном систему.⁷⁶ За очекивати је да ће временом нови систем рада у потпуности профункционисати. У међувремену, НПМ жели да скрене пажњу руководству Завода на потребу да се ови обрасци уредно попуњавају и због тога упућује:

ПРЕПОРУКУ

У КПЗ Београд – Падинска Скела извештаји припадника Службе за обезбеђење и извештаји о обављеним лекарским прегледима поводом примене мера принуде ће се састављати на предвиђеним обрасцима, који ће се уредно попуњавати. Нарочито, у извештајима о лекарским прегледима уцртаваће се места и врсте повреда на приказима (шемама) тела и уносиће се налази лекара о повезаности уочених повреда са подацима о начину њиховог настанка.

На основу разговора са осуђеницима и службеницима, утврђено је да се осуђени из затвореног одељења увек приликом спровода везују за руке и ноге. Како је објашњено тиму НПМ, ово је последица недавног бекства приликом извођења из Завода. Осуђени из полуотвореног одељења су тиму НПМ навели да се некад везују, а некад не, а исте информације тим је добио и од службеника обезбеђења. Ипак, у свим налозима за спровод осуђених из полуотвореног и отвореног одељења који су дати на увид тиму НПМ је наложено њихово везивање.⁷⁷ Поред тога, ни у једном налогу за спровод осуђених из затвореног одељења у који је остварен увид није наложено везивање ногу. Из овога може да се закључи да се у случајевима спровода поступа у складу са усменим налозима или да процену о потреби за везивањем врши члан спроводне службе, независно од тога шта је наведено у налогу за спровод.

22.

УТВРЂЕНО

У КПЗ Београд – Падинска Скела свим осуђенима из затвореног одељења се везују и ноге приликом спровода.

У КПЗ Београд – Падинска Скела постоји несагласност између праксе везивања приликом спровода и упутстава из налога за спровод.

⁷⁶ На пример, уочено је да је за лекарске прегледе постојао образац А: *Извештај лекара о обављеном лекарском прегледу након примене средстава принуде према осуђеном*, а да су за касније примене мера попуњавани обрасци А1, истог назива и садржине као образац А, као и образац А2: *Извештај лекара о обављеном лекарском прегледу након 12 до 24 сата од примене средстава принуде према осуђеном*.

⁷⁷ Изузетно, у неким налозима ништа није назначено.

РАЗЛОЗИ

Када је постављање средстава спутавања у складу са ставом 2 правила 47, метод спутавања мора бити најмање наметљив који је неопходан и разумно доступан за контролу покрета осуђеника, на основу нивоа и природе ризика.⁷⁸

Комитет препоручује да органи Републике Србије обезбеде да се употреби лисица и појаса за транспорт у току транспорта затвореника ван и унутар затвора прибегава само када је то на основу процене ризика у појединачном случају недвосмислено оправдано; и примена неког средства за везивање не треба да представља додатни ризик од повреде за затворенике у току премештаја.⁷⁹

Лисице и / или појас за тело над затвореницима током превоза би требало да се примењују само када процена ризика у појединачном случају то јасно потврди. Када се употреба таквих средстава сматра апсолутно неопходном, то треба учинити на начин да се минимизира било какав ризик од повреде затвореника.⁸⁰

У погледу поступања према особи лишеној слободe, свако прибегавање физичкој принуди које није апсолутно неопходно услед њеног понашања нарушава људско достојанство и у начелу представља повреду права гарантованог у члану 3 Конвенције за заштиту људских права и основних слобода.⁸¹

Осуђени који издржава казну у затвореном одељењу, приликом извођења из завода, по било ком основу, мора бити везан.

Овлашћено службено лице везује осуђеног приликом спровођења ако добије писмени налог руководиоца службе за обезбеђење.

Овлашћено службено лице може, и ако није добило писмени налог, везати осуђеног ако приликом његовог спровођења осуђени покуша бекство или напад на друго лице, односно пружа отпор или покуша да се самоповреди.⁸²

О начину на који ће осуђени бити везан (са рукама напред или назад), одлучује овлашћено службено лице на основу података о склоностима осуђеног, који се уписују у налог за спровођење осуђеног, на основу физичке конституције осуђеног и других сазнања до којих овлашћено службено лице дође.

Везивање ногу врши се само изузетно када је то изричито наведено у налогу за спровођење.⁸³

Начелник службе за обезбеђење предаје налог за спровод воћи спроводничке групе, у коме је поред осталог, назначено да ли је дозвољена употреба ватреног оружја у случају бекства лица лишеног слободe које спроводи и да ли га треба везати; упознаје спроводнике са степеном опасности лица лишених слободe која се спроводе и њиховим склоностима за бекство.⁸⁴

ПРЕПОРУКА

У КПЗ Београд – Падинска Скела ће се у налозима за спровод осуђених наводити да ли је осуђеног потребно везати и на који начин, а налог за везивање осуђених лица

⁷⁸ Нелсон Мандела правила, прав. 48.1.(б).

⁷⁹ Извештај ЦПТ о посети Србији 2015. год, пар. 53.

⁸⁰ Информативни лист ЦПТ о транспорту затвореника, ЦПТ/Инф (2018) 24, Поглавље 3. – Мере сигурности.

⁸¹ Пресуда Европског суда за људска права у предмету Берлински против Пољске (представке број 27715/95 и 30209/96), пар. 59.

⁸² Правилник о мерама за одржавање реда и безбедности у заводима за извршење кривичних санкција ("Сл. гласник РС", бр. 105/14), чл. 13. ст. 2. – 4.

⁸³ Правилник о мерама за одржавање реда и безбедности у заводима за извршење кривичних санкција, чл. 14. ст. 1. и 4.

⁸⁴ Правилник о начину обављања послова у служби за обезбеђење у заводима за извршење кривичних санкција, чл. 30. т. 2. и 4.

из отвореног и полуотвореног одељења ће се издавати само на основу индивидуалне процене да је лице потребно везати.

У КПЗ Београд – Падинска Скела осуђенима ће се приликом спровода везивати ноге само изузетно, када је то изричито наведено у налогу за спровођење и у складу са индивидуалном проценом.

Просторије у које се смештају лица према којима се примењује мера принуде издвајање су исте просторије у којима се извршава и дисциплинска мера упућивања у самицу.⁸⁵

2.3.2.4. Посебне мере

О примени посебних мера се води евиденција у коју се уписују врста мере, лице према коме је примењена, датум и време примене, разлог примене и резултат тестирања (за тестирање на психоактивне супстанце и присуство алкохола). Упоређивањем података из ове евиденције и претходног упитника утврђено је да мера усамљења, за коју је у претходном упитнику наведено да је била примењена током 2017. године, није уписана у евиденцију примене посебних мера. НПМ још једном⁸⁶ **скреће пажњу на потребу за уредним вођењем евиденције.**

Најчешће примењивана посебна мера је мера тестирања на психоактивне супстанце и присуство алкохола. Од 88 примена посебних мера током 2017. године, 87 су била тестирања и 1 усамљење. Такође, свих 16 употреба ових мера током 2018. године су била тестирања. Један од разлога је и тај што је у оквиру индивидуалних програма поступања као један од посебних поступака за поједине осуђене предвиђено тестирање на психоактивне супстанце и/или алкохол. У овим случајевима начелник Службе за третман предлаже и образлаже потребу за тестирањем, на основу чега управник доноси наредбу о примени ове посебне мере "због постојања опасности од угрожавања реда и безбедности". Записници о тестирању у које је НПМ извршио увид су уредно попуњени и садрже све потребне податке. Такође, из документације се види да се тестирања на психоактивне супстанце обављају под надзором лекара.⁸⁷

2.3.2.4.1. Усамљење

Мера усамљења је последњи пут одређена у новембру 2017. године.⁸⁸ Увидом у документацију о овом случају усамљења, утврђено је да је она наређена због тога што осуђени "озбиљно угрожава безбедност" и "представља озбиљну опасност у односима са другим осуђенима", да су за то дати разлози у образложењу решења и да је осуђени поучен о праву на жалбу судији за извршење.

О извршењу ове мере се води евиденција, по принципу вођења Књиге за извршење дисциплинске мере упућивања у самицу.⁸⁹

Лекар је прегледао осуђеног пре почетка извршења мере и дао мишљење да је способан за то. Ипак, лекар није свакога дана посећивао осуђеног током извршења мере: сходно Књизи,

⁸⁵ Више о материјалним условима у овој просторији у поглављу 2.1.2. Просторије – самице.

⁸⁶ Видети поглавље 2.3.2.1. Повреде безбедности (ванредни догађаји).

⁸⁷ Више о тестирању на психоактивне супстанце у поглављу 2.5.4.2. Болести зависности.

⁸⁸ Пре тога, ова мера је, према евиденцији коју води Служба за обезбеђење, одређена 2015. године.

⁸⁹ Више о овој евиденцији у поглављу 2.3.2.5.1. Упућивање у самицу.

мера се примењивала од 13. до 20. новембра 2017. године, а лекар је посетио осуђеног само 14. новембра: 15, 16. и 17. новембра посетио га је медицински техничар, док га 18. и 19. новембра нико од медицинског особља није посетио.⁹⁰ Осуђеног је једном посетио и васпитач.

Просторије у које се смештају лица којима је изречена мера усамљења су исте просторије у којима се извршава и дисциплинска мера упућивања у самицу.⁹¹

2.3.2.5. Дисциплинске мере

Служба за опште послове води евиденцију дисциплинских поступака, у коју се уписују квалификација престапа (лакши или тежи), име осуђеног и подаци о кретању предмета и донетим актима. За дисциплинске преступе су формиран посебни предмети са списима, у које се одлаже комплетна документација.

Према претходном упитнику, током 2017. године изречено је 74 дисциплинских мера: 33 упућивања у самицу, 5 ограничења или забрана располагањем новцем, 3 одузимања додељених проширених права и погодности, 23 ограничења или забране примања пакета и 10 укора. Из Евиденције се види да је током 2018. године изречено 22 дисциплинских мера, од тога 5 упућивања у самицу, 3 ограничења или забрана располагањем новцем, 1 одузимања додељених проширених права и погодности, 10 ограничења или забране примања пакета и 3 укора.

Из документације се види да се дисциплински поступци ефикасно спроводе, односно да између подношења предлога и доношења одлуке ретко протекне дуже од 1 месеца, а углавном до 2 недеље, као и да се, уколико је изречено упућивање у самицу, углавном убрзо након одлуке приступа њеном извршењу.

У Заводу је формирана дисциплинска комисија за теже дисциплинске преступе, а поступке за лакше преступе води заменик управника. У плану је да за то у наредном периоду буде одређена правница из Службе за опште послове, која је тренутно у дисциплинској комисији. Поред ње, у Заводу ради још један дипломирани правник, који је начелник Службе. С обзиром да ће он, према информацијама које је НПМ добио приликом посете, бити премештен из овог Завода, додатно ће се отежати омогућавање стручне правне помоћи у дисциплинском поступку. Завод је у овом циљу већ успоставио сарадњу са суседним Казнено-поправним заводом у Београду, чији су правници по потреби били позивани да учествују у поступцима. Постоји већа вероватноћа да ће стручна правна помоћ бити ефектнија ако долази од правника који не ради у заводу у ком се води дисциплински поступак. Уз то, ово решење је прагматично и показује проактиван приступ Завода према правима осуђеника. Ипак, овај начин рада је у пракси скопчан са бројним тешкоћама. Трајно решење би било упошљавање довољно правника у ово Заводу, како би се право на стручну правну помоћ и друга права осуђеника, о којима је већ било речи у овом Извештају,⁹² у потпуности остваривала. Осуђени против којих је недавно вођен дисциплински поступак су тиму НПМ навели да су били упознати са могућношћу да траже правну помоћ у поступку, али да им није била потребна, јер су знали шта су урадили и да су криви.

⁹⁰ Више о ставу НПМ о овом питању у поглављу 2.3.2.5.1. Упућивање у самицу.

⁹¹ Више о материјалним условима у овој просторији у поглављу 2.1.2. Просторије – самице.

⁹² Више о ставу НПМ о улози правника у поступању према осуђенима у поглављу 2.3.1.2. Пружање правне помоћи.

23.

<p>УТВРЂЕНО</p> <p>КПЗ Београд – Падинска Скела недостају дипломирани правници.</p>
<p>РАЗЛОЗИ</p> <p><i>Затвореницима ће бити омогућено да се бране лично или путем правне помоћи када то захтевају интереси правде, посебно у случајевима који укључују оптужбе за тешке дисциплинске преступе.⁹³</i></p> <p><i>Затвореници би требало да имају приступ ефективної правној помоћи.⁹⁴</i></p> <p><i>Сви затвореници имају право на правне савете, а затворске власти су дужне да обезбеде одговарајуће услове за приступ таквим саветима.⁹⁵</i></p> <p><i>Затвореници оптужени за дисциплински преступ морају имати могућност да се бране лично или преко правног заступника када интереси правде то захтевају.⁹⁶</i></p> <p><i>Служба за опште послове обавља правне, административне, рачуноводствене, финансијске, евиденцијске и друге послове од општег значаја за завод и пружа правну помоћ осуђеним и притвореним лицима.⁹⁷</i></p> <p><i>Осуђени има право на правну помоћ у вези са извршењем казне затвора, а завод је дужан да му такву помоћ пружа.⁹⁸</i></p> <p><i>Осуђени против кога се води дисциплински поступак има право на стручну правну помоћ.⁹⁹</i></p> <p><i>Стручну правну помоћ осуђеном у дисциплинском поступку може да пружи дипломирани правник.</i></p> <p><i>Ако осуђени у дисциплинском поступку нема свог пуномоћника, завод му доставља списак дипломираних правника из завода.¹⁰⁰</i></p>
<p>ПРЕПОРУКА</p> <p>КПЗ Београд – Падинска Скела сачиниће анализу потреба за извршиоцима дипломираним правницима и доставити је Управи за извршење кривичних санкција.</p> <p>Управа за извршење кривичних санкција ће размотрити оправданост анализе потребе за извршиоцима дипломираним правницима у КПЗ Београд – Падинска Скела и сходно томе предузети све расположиве у циљу евентуалне измене акта о систематизацији радних места и запошљавања додатних извршилаца.</p>

Из неколико дисциплинских предмета у које је тим НПМ остварио увид, вођених за лакше и теже преступе, се види да у саставу дисциплинске комисије није био службеника који су поднели предлоге за покретање поступка, да су осуђени присуствовали расправи и имали могућност да изнесу своју одбрану, да су наводи одбране разматрани, да су донете одлуке

⁹³ Нелсон Мандела правила, прав. 41.3.

⁹⁴ Нелсон Мандела правила, прав. 61.3.

⁹⁵ Европска затворска правила, прав. 23.1.

⁹⁶ Европска затворска правила, прав. 59.в.

⁹⁷ Закон о извршењу кривичних санкција, чл. 25.

⁹⁸ Закон о извршењу кривичних санкција, чл. 89.

⁹⁹ Закон о извршењу кривичних санкција, чл. 173. ст. 1.

¹⁰⁰ Правилник о дисциплинском поступку према осуђеним лицима ("Сл. гласник РС", бр. 79/14), чл. 39.

унете у записнике о већању и гласању и усмено саопштене осуђенима, да су записници уручени осуђенима на увид и потписивање, да су изреке одлука разумљиве, да су приликом одлучивања о дисциплинској мери разматране и олакшавајуће и отежавајуће околности и да су осуђени правилно поучавани о праву на жалбу надлежном судији за извршење кривичних санкција. Такође, уочено је и да су уз позиве на расправе осуђенима достављани и предлози за покретање поступака и да је осуђенима између позива и расправе остављано довољно времена за припрему одбране (најмање 3 дана).

2.3.2.5.1. Упућивање у самицу

Просторије за извршење дисциплинске мере упућивања у самицу се налазе у приземљу затвореног одељења. Ове просторије нису под видео надзором, а ходник испред њих јесте.¹⁰¹

Током посете НПМ није било лица на извршењу упућивања у самицу, а у том дану једно лице је завршило са извршењем ове мере. Са њим је обављен разговор и навео је да је редовно посећиван од стране лекара и других службеника и да је имао могућност боравка на свежем ваздуху свакодневно.

Током 2017. године ова мера је изречена 33 пута, а током 2018. године 5 пута. Извршење 1 мере из 2018. године је прекинуто на основу мишљења лекара да боравак кажњеног осуђеног у самици угрожава његово здравље.

Из ових података се види да је у досадашњем току 2018. године смањен број изрицања упућивања у самицу у односу на 2017. годину.¹⁰² **НПМ поздравља такву политику дисциплинског кажњавања и подсећа да савремени стандарди поступања према лицима лишеним слободе указују да би упућивање у самицу требало да се изриче само у изузетним случајевима.**¹⁰³

О извршењу ове дисциплинске мере, као и посебне мере усамљења, се води посебна Књига, у коју се уписују подаци о осуђеном према којем се извршава (име и матични број), број просторије, датум и време почетка извршења и број дана на који је дисциплинска мера изречена. Посебан део је предвиђен за запажања приликом смештаја у самицу и овде се уписују подаци о одлуци, о лекарском прегледу, способности осуђеног за извршење мере и подаци о претресу просторије и лица, рачунајући ту и ко је претрес извршио. Други део је предвиђен за запажања током извршења мере и овде се уписују обиласци службеника (управника, васпитача и лекара): датум, време, запажање и потпис. Евиденција се завршава констатацијом о датуму завршетка мере и смештајем осуђеника у одређену спаваоницу.

Вођење евиденције о извршењу дисциплинске мере упућивања у самицу и посебне мере усамљења у КПЗ Београд – Падинска Скела представља пример добре праксе коју треба да следе и остали заводи за извршење кривичних санкција.

¹⁰¹ Више о материјалним условима у овим просторијама у поглављу 2.1.2. Просторије – самице.

¹⁰² Са око 48% самица од укупног броја мера у 2017. г. на око 23% у 2018. г.

¹⁰³ На пример, Нелсон Мандела правила, прав. 45.1: *Самица ће се користити само у изузетним случајевима као последње средство, што је могуће краће време и биће предмет независног разматрања, и то на основу овлашћења надлежног органа.*

Исто тако, Европска затворска правила, прав. 60.5: *Боравак у самици као казна може се изрећи само у изузетним случајевима и за одређен временски период, који мора бити што је могуће краћи.*

Као и за посебну меру усамљења, увидом у евиденцију обилазака лица у самици утврђено је да лекар не обилази свакодневно осуђеног према коме се извршава ова дисциплинска мера. Конкретно, ове године, осуђеног који се налазио на извршењу од 28. марта до 1. априла лекар није посетио 31. марта, осуђеног који се налазио на извршењу од 20. до 30. априла лекар није посетио 21, 22, 28. и 29. априла, осуђеног који се налазио на извршењу од 27. априла до 12. маја лекар није посетио 28. и 29. априла и 1, 2, 5, 6 и 11. маја и осуђеног који се налазио на извршењу од 8. до 18. јуна лекар није посетио 9. и 10 јуна. Осим 11. маја, сви ови дани, рачунајући и дане када нико од медицинског особља није обишао осуђеног под посебном мером усамљења,¹⁰⁴ су били дани викенда, односно државног празника. Посебно је демонстративан случај осуђеног којег је лекар пропустио да обиђе 31. марта: њему је одлуком управника од 2. априла прекинуто извршење мере на основу мишљења лекара од 1. априла да даљи боравак у самици угрожава психичко и физичко здравље осуђеног. Иако је према Евиденцији осуђени 1. априла премештен из самице, лекар је још приликом обиласка 31. марта могао да утврди да је осуђеном психофизичко стање нарушено.

Обиласци управника и васпитача су били редовни.

24.

НПМ сматра да су се радним ангажовањем још једног лекара¹⁰⁵ створили услови за редовне обиласке лица према којима се примењују дисциплинска мера упућивања у самицу и посебна мера усамљења и очекује да ће обиласци лекара бити свакодневни.

2.3.3. КОНТРОЛА

Управник и начелник Службе за обезбеђење редовно обилазе Завод, углавном ради контроле рада Службе за обезбеђење. О овим обиласцима се води Евиденција у Дежурној служби, у којој се уписују редни број, датум, време и разлог обиласка и потпис. Увидом у евиденцију утврђено је да је ова врста контроле довољно честа: током 2017. године евидентирано је 62 обиласка, а у досадашњем току 2018. године 20. Такође, утврђено је да се обилазе све радне смене, па су тако уписане и вечерње или ноћне контроле.

Одељење за инспекцију Управе, према наводима заменика управника, редовно обилази Завод, и то тако што једне године обави један редован, а следеће један контролни надзор.

Судија за извршење кривичних санкција Вишег суда у Београду је у протеклих годину дана 3 пута обишла Завод: 20. јуна и 6. новембра 2017. године и 11. априла 2018. године.¹⁰⁶ Током посете Заводу судија обилази смештајне капацитете, разговара са осуђенима које сретне и пружа им информације о евентуалним предметима које актуелно води. Затвореници су потврдили да периодично виђају судију.

¹⁰⁴ Више о обиласцима осуђеног током извршења мере усамљења у поглављу 2.3.2.4.1. Усамљење.

¹⁰⁵ Више о медицинском особљу у поглављу 2.5.1.1. Здравствена служба.

¹⁰⁶ С обзиром да се обиласци судије не уписују у Евиденцију обиласка установе, ови подаци су добијени од руководства Завода.

2.4. ТРЕТМАН И ПОЛОЖАЈ ЛИЦА ЛИШЕНИХ СЛОБОДЕ

2.4.1. ТРЕТМАН

2.4.1.1. Организација и едукација запослених на пословима третмана

У Заводу постоји Служба за третман у којој су на пословима третмана ангажована 4 васпитна радника (специјални педагози), психолог, социјални радник и начелник по професији специјални педагог. У оквиру Службе за третман систематизована су и радна места лекара и медицинских техничара.¹⁰⁷

Радно време запослених у Служби за третман је од понедељка до петка од 7:30 до 15:30 часова. Према наводима заменика управника, недавно је у радни однос на неодређено време примљен један васпитни радник, али и даље на пословима третмана има васпитних радника (2 васпитача и социјални радник) који су у радном односу на одређено време више година.¹⁰⁸ Нерешен радни статус више година, уз лоше услове рада и велики обим посла може да смањи мотивисаност и вољу за радом, што може да утиче на квалитет рада и лошу психо-социјалну климу између васпитних радника и осуђених која може да се испољи кроз различита неадекватна понашања осуђених.

Према наводима начелника Службе за третман, васпитни радници задужени су за рад са групом од око 60 лица. У тренутку посете НПМ, група у затвореном одељењу бројала је око 70 лица лишених слободе.¹⁰⁹ Такође, годишње кроз овај Завод прође око 1000 људи, а просечна дужина задржавања у затвору је 4 до 5 месеци. Оваква флукуација ствара додатно оптерећење Служби за третман. Начелник и заменик управника Завода наводе да је за оптималан рад на третманским пословима са осуђеним и прекршајно кажњеним лицима потребно ангажовати једно лице задужено за организовање спортско рекреативних активности и још два васпитача.

25.

УТВРЂЕНО

У Заводу је недовољан број васпитних радника на пословима третмана, а поједини васпитни радници су у радном односу на одређено време више година.

¹⁰⁷ Више о медицинском особљу у поглављу 2.5.1.1. Здравствена служба.

¹⁰⁸ Васпитни радник ангажован у затвореном одељењу запослен је на одређено време око 7 година, укључујући и Специјалну затворску болницу у Београду, где је радио на одређено време око 5 и по година.

¹⁰⁹ 62 осуђених и 8 прекршајно кажњених лица разврстаних у В групе.

РАЗЛОЗИ

Радно место се може попунити, ако је предвиђено прописом о унутрашњем уређењу и систематизацији радних места у Управи и ако се његово попуњавање уклапа у финансијски план.¹¹⁰

Уколико је то могуће, затворско особље мора да има довољан број специјалиста, као што су психијатри, психолози, социјални радници, наставници и привредни инструктори. Услуге социјалних радника, наставника и привредних инструктора ће бити осигуране на трајној основи.¹¹¹

Стручно затворско особље се прима у стални радни однос и има статус јавних службеника са сталним запослењем које зависи искључиво од њиховог доброг понашања, ефикасности, доброг физичког и психичког здравља и одговарајуће стручне спреме.¹¹²

Стручњаци као што су психолози, социјални радници, наставници и инструктори за стручно оспособљавање, физичко васпитање и спорт, биће заступљени у особљу што је више могуће.¹¹³

Комитет одавно сматра да мора постојати довољан број запослених како би се правилно надгледале активности затвореника, те како би подржавали једни друге у обављању дужности. Све укупно, мали број запослених и/или присуства запослених, што умањује могућност директног контакта са затвореницима, не само да ће извесно отежати развој позитивних односа, већ ће проузроковати несигурно и опасно окружење и за запослене и за затворенике.¹¹⁴

Неопходно је запослити већи број службеника третмана, што је главни предуслов да се стручни рад подигне на виши ниво.¹¹⁵

ПРЕПОРУКА

Управа за извршење кривичних санкција предузеће потребне мере како би се у КПЗ Београд – Падинска Скела појединим васпитним радницима решио дугогодишњи нерешен радни статус и како би се упослило још васпитних радника сходно потребама Завода.

Запослени из Службе за третман нису ангажовани у Повереничкој канцеларији у Београду. Према наводима начелника, обуке запослених на пословима третмана чешће се организују него ранијих година. Одржана је обука за запослене на тему радикализација осуђених за исламски тероризам. Такође, у фебруару 2018. године од стране Управе за извршење кривичних санкција организована је обука за службенике третмана, на коме је учествовала психолошкиња, док је прошле године такође било обука у вези радног ангажовања осуђених, на којој су присуствовали 2 васпитна радника и начелник Службе за третман. Такође, с обзиром да су на нивоу Управе обуке у вези специјализованих програма третмана у току, у наредном периоду очекује се и да ће службеници третмана из овог завода такође бити укључени.

¹¹⁰ Закон о извршењу кривичних санкција, чл. 253. ст. 3.

¹¹¹ Нелсон Мандела правила, прав. 78.

¹¹² Европска затворска правила, прав. 78.

¹¹³ Европска затворска правила, прав. 89.1.

¹¹⁴ Извештај ЦПП о посети Србији 2015. год, пар. 145.

¹¹⁵ Стратегија за смањење преоптерећености смештајних капацитета у заводима за извршење кривичних санкција у Републици Србији до 2020. године ("Сл. гласник РС", бр. 43/17), III Стратешке области, 2. Ефикасније спровођење програма поступања у циљу напредовања у третману осуђених.

2.4.1.2. Пријем и утврђивање програма поступања

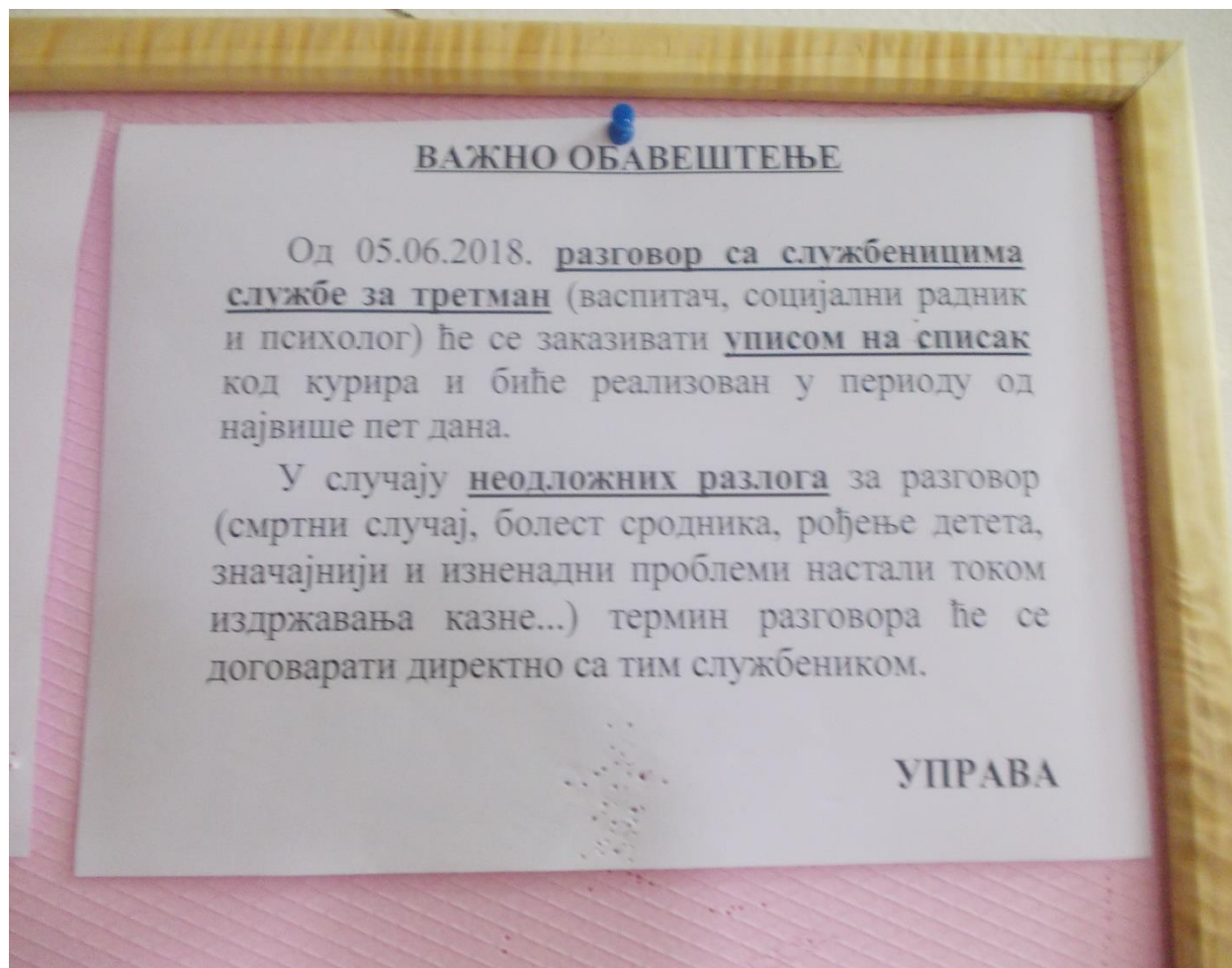
Осуђени се по пријему на извршење казне смештају у пријемно одељење у коме се задржавају до 10 дана ради индивидуализације програма поступања. У тренутку посете тима НПМ, 9 осуђених било је у пријемном одељењу. Увидом у поједине досијее осуђених утврђено је да садрже сву потребну документацију на пријему.

2.4.1.3. Спровођење програма поступања

Третмански рад са осуђеним и прекршајно кажњеним лицима састоји се од индивидуалног и групног рада, радног ангажовања, обука осуђених и повремених спортско – рекреативних и културних активности. Према наводима васпитног радника у затвореном одељењу, с обзиром на велики број осуђених и прекршајно кажњених лица у групи (око 70), индивидуални разговори са обављају или на иницијативу осуђених или у складу са постављеним индивидуалним циљем и утврђеном месечним планом за обављање разговора. Први планирани разговор обави се након распоређивања у групу, наредни након месец и по до два месеца у циљу испуњења постављеног индивидуалног циља и последњи разговор пред преиспитивање програма поступања. Такође, планирани разговор се обави и пред истек казне.

У разговору НПМ са осуђенима из затвореног одељења велики број њих је изразио незадовољство радом васпитног радника, често тврдећи да са њима немају никакве или врло ретке и површне контакте. С друге стране увидом у поједине досијее осуђених уочено је да постоје запажања службеника третмана, где се евидентирају сви контакти/ разговори између васпитног радника и осуђеног, а који потврђују наводе васпитног радника о броју обављених разговора са осуђенима. Стиче се утисак да учесталост разговора са осуђенима зависи од иницијативе осуђених и реалних могућности васпитних радника с обзиром на број осуђених у групи и других административних активности које треба обавити.

Према наводима појединих осуђених, да би обавили разговор са васпитачем морају да поднесу писмени поднесак, сходно члану 126. ЗИКС. О оваквом начину комуникације са васпитачима осуђени су обавештени путем писаног обавештења које се налази на огласној табли. Међутим, индивидуални разговори са осуђенима током извршења казне представљају део васпитно – корективног рада и активности усмерене ка остваривању индивидуалног програма поступања и сврхе индивидуалне превенције, а не права осуђених за која треба да се писмено обраћају да би им се омогућила. Обавеза васпитног радника је да одговара на потребе осуђених за индивидуалним третманом, без писменог обраћања и молбом за истим.

26.

ПРЕПОРУКА

Осуђена и прекршајно кажњена лица не треба да подносе писмени поднесак за разговор са васпитним радницима, већ могу да им се непосредно обрате уколико имају потребу за разговором.

Према службеним наводима, наредба управника је да се разговори васпитача са осуђеним лицима не обављају у канцеларијама васпитних радника, јер се ту налазе досијеи осуђених. Међутим, индивидуални разговори са осуђенима у затвореном одељењу обављају се у просторији која је под видео надзором, иако о томе нема обавештења, а што и не доприноси успостављају позитивног односа поверења између васпитног радника и осуђеног. Просторија за групни рад у полуотвореном и отвореном одељењу је пространа учионица, док у затвореном одељењу не постоји посебна просторија за групни рад, већ се за те потребе користи капела или лекарска соба, неадекватних димензија које нису опремљене потребним намештајем, те је спровођење групних облика рада у затвореном одељењу отежано.

27.

НПМ је става да Завод треба да обезбеди адекватне просторије за обављање индивидуалних и групних облика васпитно – корективног рада са осуђенима разврстаним у групу В.

Од групних облика рада у Заводу се реализују „последнице злоупотребе алкохолизма“ и „конструктивно решавање проблема и контрола беса“. Групне облике рада организују и спроводе психолошкиња, социјална радница и васпитни радници. Пре почетка групног рада потписује се уговор о сарадњи између осуђеног и васпитача којим се осуђени обавезује да ће учествовати у едукацији и поштовати правила групног рада. Евиденција о одржаним облицима групног рада постоји и односи се на број укључених лица у рад, број појединачних долазака на групне сусрете, место и време одржавања едукације, предвиђена тематска целина за сваки сусрет и завршни извештај реализатора групног рада. По завршетку едукација осуђенима се додељују дипломе о похађању радионице.

У тренутку посете тиме НПМ, у полуотвореном одељењу Завода актуелан је био групни рад на тему „последнице злоупотребе алкохолизма“ у коју је било укључено 9 осуђених из полуотвореног и отвореног одељења. Сусрети се организују на недељном нивоу у трајању од сат до сат и по времена и траје два месеца. Критеријуми којима се васпитни радник води које осуђене треба укључити у ову едукацију су кривична дела у вези са злоупотребом алкохола, насиља у породици или саобраћајних незгода у вези са злоупотребом алкохола, а води се рачуна и да казне осуђених укључених у овај програм буду краће, како би могли да заврше едукацију од почетка до краја. Пре почетка едукације ради се улазни тест о алкохолизму, а на крају и завршни тест ради провере успешности едукације (оцена учешћа и постигнућа осуђеног у групном раду). Такође, уколико код осуђеног постоји потреба да се настави са третманом у овом делу, а ближи се истек казне, они се поучавају којим институцијама да се обрате након изласка из Завода како би се наставило са третманом. Такође, осуђенима се на крају едукације деле и брошуре са списком установа за лечење алкохоличара и садржајем презентованим током групног рада. Групни рад „конструктивно решавање проблема и контрола беса“ реализован је у периоду од априла до јуна текуће године у полуотвореном одељењу. У рад је било укључено 14 осуђених из полуотвореног и отвореног одељења. Циљ групног рада на ову тему је да се осуђени науче асертивним начинима комуникације и конструктивном решавању проблема. Осуђени се на крају едукације информишу да уколико имају потребу могу да наставе и са индивидуалним радом на поменутој тему са реализатором едукације.

У затвореном одељењу едукација „последнице злоупотребе алкохолизма“ спроведена је у периоду од фебруара до априла текуће године, било је укључено 7 осуђених, а групни рад на тему „конструктивно решавање проблема и контрола беса“ реализован је крајем 2017. године и учествовало је 8 осуђених. **У тренутку посете ниједан облик групног рада у затвореном одељењу није био организован, што је превасходно последица недовољног броја васпитача и недостатка адекватног простора за групни рад. НПМ очекује да ће се овај проблем решити упошљавањем додатног броја васпитача и обезбеђивањем адекватних просторија.**¹¹⁶

Увидом у службену документацију уочено је да је групни рад по броју организованих и спроведених сусрета интензивнији у полуотвореном и отвореном него затвореном

¹¹⁶ Види препоруке бр. 25. и 27.

одељењу. Примера ради, у полуотвореном одељењу од почетка 2018. групни рад на тему „конструктивно решавање проблема и контрола беса“ реализован је 3 пута, а у 2017. години 5 пута, док у затвореном одељењу, групног рада на ову тему од почетка 2018. године није било, а у 2017. години реализован је само једном.

Увидом у поједине досијее осуђених разврстаних у затворено одељење, утврђено је да је у Одлуци о програму поступања, с обзиром на процењен средњи степен ризика у области понашања и потребу побољшања социјалних вештина и способности комуникације одређен индивидуални циљ „унапређивање социјално прихватљивог понашања“ и да је од других активности и поступака у циљу реализације индивидуалног програма поступања, између осталих, наведен и групни рад „конструктивно решавање проблема“. Међутим, увидом у службену документацију утврђено је да се групни рад на ову тему тренутно не реализује, иако је процењена потреба за њим. Такође, реализација индивидуалног циља „унапређивање социјално прихватљивог понашања“ реализује се и прати и у групном раду, али с обзиром да се групни облици рада не реализују у континуитету, онда је и реализација индивидуалних циљева отежана. Групни рад на тему „конструктивно решавање проблема“ посебно је значајан, уколико је код осуђених утврђен висок степен ризика у понашању и постоји могућност од испољавања агресивног понашања.

2.4.1.3.1. Поступање према прекршајно кажњенима

У тренутку посете НПМ, укупно 20 прекршајно кажњених је било у посебном блоку затвореног одељења. Од овог броја, њих 8 са казном преко 30 дана разврстано је у групу В и донета је одлука о програму поступања, док су остала прекршајно кажњена лица била без групе, јер им је казна била до 30 дана. Без обзира на групу сва прекршајно кажњена лица смештају се заједно, како је било и у време посете НПМ. Према службеним наводима, према лицима која су на извршењу казне за прекршај преко 30 дана, приликом доношења одлуке о програму поступања не примењује се Упитник за процену ризика, већ се степен ризика и смештај одређују сходно мишљењу службеника обезбеђења. Прекршајно кажњена лица, имајући у виду кратке казне и лакша дела за која су осуђена, би требало да имају отворенији режим извршења казне и њихов положај не би требало изједначавати са положајем осуђених разврстаних у групу В, за које је утврђен висок степен безбедносног ризика, нити их смештати у затворено одељење, посебно ако такво одељење нема просторног капацитета да понуди различите облике активности у које би се прекршајно кажњена лица по својој жељи укључила.

28.

Став НПМ је да прекршајно кажњена лица треба да имају повољнији и лагоднији режим извршења казне у односу на осуђена лица разврстана у групу В, с обзиром да је реч о лицима која издржавају кратке казне затвора и да су кажњени за лакша дела.

2.4.1.4. Измена програма поступања / накнадно разврставање

Према службеним подацима на дан посете у полуотвореном одељењу (група Б) је било 100 осуђених, у затвореном одељењу (група В) 62 и у отвореном одељењу (група А) 42 осуђених. Код казни затвора до три године, начелник наводи да се преиспитивање програма поступања обавља и пре рокова предвиђених Правилником о третману, програму

поступања, разврставању и накнадном разврставању.¹¹⁷ Преиспитивање се обавља сваког четвртка. Када нема измена у програму поступања у делу накнадног разврставања или је он негативан, осуђени се усмено обавештавају о томе, а и потписом потврђују да су упознати са тиме.

Од почетка 2018. године, од око 30 осуђених разматраних за измену програма поступања у делу накнадно разврставање у групу са већим степеном проширених права и погодности, конкретно за прелазак из В у Б групу, њих 17 је прешло је у повољнији третмански режим. Ово показује да је упркос отежаном спровођењу васпитног рада напредак у повољнију групу остварив и могућ.

2.4.1.5. Социјална подршка и припрема осуђених за отпуст

Према наводима службенице третмана, сарадња са центрима за социјални рад је углавном добра. Центри се контактирају ради прикупљања додатних дијагностичких информација о осуђеном приликом ступања на извршење казне и доношења предлога програма поступања, током извршења казне ради остваривања права из социјалне заштите и сл. Током пријема, приликом доношења Одлуке о програму поступања, процењује се и потреба осуђених за социјалном помоћи и постпеналном подршком и помоћи.

Код осуђених код којих постоји потреба за подршком и помоћи са припремом за отпуст почиње се чим осуђени дође на извршење казне. Процена се ради уз помоћ индивидуалног обрасца/упитника „Програм припреме за отпуст и помоћи након отпуштања“, који садржи питања о транспорту, одевању, исхрани и становању, финансијама, документацији, смештају, образовању и послу, здравственој заштити и систему подршке. На основу одговора процењује се у којим областима функционисања је осуђеном потребно пружити подршку и помоћ након изласка из Завода. Припрема за отпуст обично се састоји од усменог информисања осуђених којим институцијама да се обрати у циљу пружања потребне помоћи и подршке.

2.4.2. ОБРАЗОВАЊЕ И СТРУЧНО УСАВРШАВАЊЕ

Према наводима начелника, у Заводу се од образовних програма спроводе обуке за оспособљавање осуђених за поједина занимања. У тренутку посете НПМ није било актуелних обука у Заводу. Последња обука „Производња лековитог биља“ реализована је у периоду април – јун 2018. године, а на годишњем нивоу спроведу се 2 обуке. Обуку спроводи Средња пољопривредна школа која има уговор са Управом за извршење кривичних санкција о реализацији ове обуке. Професори из школе долазе у Завод и спроводе обуку која траје око 2 месеца, а око 10 осуђених из полуотвореног одељења прође обуку. Следећа обука овог типа планирана је од септембра текуће године и биће укључени такође осуђени из полуотвореног одељења. По завршетку обуке осуђени добијају сертификате. Почетком 2018. године одржан је курс из италијанског језика који је организовала и водила васпитна радница Завода и у коме је учествовало 4 осуђених из полуотвореног одељења. Такође, организована је и теоријска обука „производња садница у воћарству и калемљење воћа“ за 11 осуђених из полуотвореног одељења, а обуку је такође организована од стране васпитних радника и осуђеног који је прошао ту обуку. Слична теоријска обука, али на тему пчеларства организована је за 11 осуђених из полуотвореног одељења у априлу/мају текуће године.

¹¹⁷ "Сл. гласник РС", бр. 66/15.

Осуђени из затвореног одељења нису укључени у обуке из безбедносних разлога и недостатка просторног капацитета. Како су осуђени у затвореном одељењу према службеним наводима углавном 50% пенолошки повратници, укључивање у неку од обука посебно је значајно, јер им се пружа прилика да стекну нове вештине које би им биле од значаја по изласку из Завода и приликом поновне интеграције у друштво. Такође, смањује се и фактор ризика у делу запослења и образовања и самим тим могућност за пенолошки и криминолошки поврат. С друге стране, учешћем у обукама окупира се слободно време осуђених, посебно оних у затвореном одељењу, где иначе постоји проблем са окупацијом слободног времена, позитивно се утиче на личност осуђених чиме се повећава вероватноћа напретка у третману, а истовремено и доприноси доброј психосоцијалној клими у Заводу.

29.

УТВРЂЕНО

У Заводу се осуђени из затвореног одељења не укључују у обуке.

РАЗЛОЗИ

Сваки затвор треба да настоји да свим затвореницима омогући приступ образовним програмима који су што је могуће свеобухватнији и који задовољавају њихове индивидуалне потребе, истовремено водећи рачуна о њиховим тежњама.

Приоритет имају затвореници који су неписмени или они који немају основно или вокационо образовање.¹¹⁸

Систематски програм образовања, укључујући оспособљавање за стицање вештина у циљу унапређења свеукупног нивоа образовања и припремања за вођење одговорног живота без криминала, кључни је део режима за затворенике. Сви затвореници охрабриваће се да учествују у образовним програмима и програмима обуке. Образовни програми за затворенике одређује се према дужини њиховог боравка у затвору.¹¹⁹

Са становишта СПТ, недостатак активности може имати озбиљне последице по здравље и добробит лица лишених слободе. Рад и образовање су важни елементи у припреми затвореника за живот изван затвора. Поред тога, програми и активности играју важну улогу у обезбеђивању сигурности затвореника и особља и стога су кључни елементи у спречавању злостављања. Ако затвореници остају дуже време у присилној пасивности и у лошим условима, повећава се тензије у затворском установи и спречавају напори за успостављањем безбедности кроз позитивне односе и активности. СПТ препоручује да власти учине заједничке напоре да обезбеде програме и активности, укључујући рад и образовање, за све затворенике.¹²⁰

ПРЕПОРУКА

КПЗ Београд – Падинска Скела ће обезбедити услове како би се и осуђени из затвореног одељења укључивали у обуке и курсеве сходно њиховим интересовањима и афинитетима.

Завод не ради описмењавање осуђених, али у тренутку посете НПМ, један осуђени из полуотвореног одељења помагао је другом на описмењавању. Осуђенима који похађају

¹¹⁸ Европска затворска правила, прав. 28.1. и 28.2.

¹¹⁹ Европска затворска правила, прав. 106.1. – 106.3.

¹²⁰ Извештај Поткомитета за превенцију тортуре и других сурових, нељудских или понижавајућих казни и поступака (СПТ) о посети Малдивима 2007. године, ЦАТ/ОП/МДВ/1 од 26. фебруара 2009. год, пар. 223.

факултет омогућује се излазак на полагање испита, само је потребно Заводу доставити потврду са факултета о похађању истог. У тренутку посете НПМ Заводу један осуђени похађао је факултет. Осуђени обично уче у библиотеци Завода, а добијају и ванредна одсуства.

2.4.3. УПОШЉАВАЊЕ

У Заводу постоје могућности за упошљавање осуђених и прекршајно кажњених лица. Радна места и број извршиоца на радним местима уређени су Распоредом радних места кривично осуђених лица и осуђених за прекршај у КПЗ Београд – Падинска Скела.¹²¹ Радна места у Заводу систематизована су у оквиру „Кућних послова Завода“, „Послова занатског центра“, „Послова економије завода“, и „Послова производње и припреме хране“. Минималан број извршилаца на пословима у Заводу за осуђена и прекршајно кажњена лица је 119, и то: 56 извршилаца на кућним пословима Завода, 23 извршилаца на Пословима занатског центра, 18 на Пословима економије завода и 22 извршилаца на Пословима производње и припреме хране. Начелник наводи да се једино не упошљавају стара или болесна лица.

Према подацима из службене документације, укупан број радно ангажованих осуђених и прекршајно кажњених лица у тренутку посете био је 132 лица и то 89 из полуотвореног одељења, 34 из отвореног одељења и 9 осуђених из затвореног одељења, док према наводима начелника тај број је знатно мањи. У време посете НПМ реалан број радно ангажованих био је 56. У *затвореном одељењу* упуслено је било 9 лица, и то на пословима одржавања хигијене просторија, на кантини и као испомоћ на трпезаријским пословима. У *згради полуотвореног одељења* на кућним пословима упуслено је било 10 осуђених, на Економији Завода 19 осуђених, а у Занатском центру њих 10 је било упуслено. Такође, у тренутку посете НПМ, 8 осуђених је било ангажовано на пословима ван Завода, и то њих 4 на молерским радовима Клиничко-болничког центра Звездара и 4 на административним пословима. Осуђена и прекршајно кажњена лица су током зимских месеци била ангажована и у Палати правде на изношењу архивског материјала.

НПМ похваљује праксу упошљавања осуђених из затвореног одељења и напоре које Завод чини како би осуђени стекли и одржавали радне навике и како би употпунили слободно време у Заводу, али такође сматра да би било добро да се повећа број радних места у затвореном одељењу и тако већем броју осуђених из затвореног одељења омогући да ради. На пример, један осуђени је упуслен на библиотекарским пословима у затвореном одељењу, али како радно место библиотекара у затвореном одељењу није предвиђено постојећим Распоредом радних места за осуђене, он не добија новчану надокнаду, већ само прилику да употпуни слободно време у Заводу.

30.

УТВРЂЕНО

У КПЗ у Београду – Падинска Скела мали број осуђених из затвореног одељења је радно ангажован.

¹²¹ Бр. 24-433/16-01 од 23. јуна 2016. год.

РАЗЛОЗИ

Сврха казне затвора или сличних мера лишења слобода су, пре свега, заштита друштва од криминала и смањење рецидивизма. Те сврхе се могу постићи само уколико се период затвора, колико је то могуће, користи како би се осигурала реинтеграција тих лица у друштво како би на слободи придржавали закона и водили самостални живот.

Затворске управе и други надлежни органи треба да понуде образовање, стручно оспособљавање и рад, као и друге облике помоћи који су одговарајући и доступни, укључујући и оне које доводе до промена на моралном, духовном, социјалном, здравственом и спортском нивоу. Такве програме, активности и услуге треба учинити доступним у складу са индивидуалним потребама третмана затвореника.¹²²

Затвореници треба да имају прилику да раде и да активно учествују у њиховој рехабилитацији, што је одређено у складу са физичким и менталним способностима од стране лекара или других квалификованих здравствених радника. Довољно корисног рада биће обезбеђено да би затвореници били активно запослени током радног дана.¹²³

У границама одговарајуће стручне спреме и захтева институционалне администрације и дисциплине, затвореници ће моћи да изаберу врсту посла коју желе да обављају.¹²⁴

Колико год је могуће, рад у затвору треба да одржава или повећа способност затвореника да зарађује за живот након пуштања на слободу.

Рад који обухвата стручно оспособљавање обезбеђује се за затворенике који могу од тога да имају користи и нарочито за млађе затворенике.¹²⁵

Са становишта СРТ-а, недостатак активности може имати озбиљне последице по здравље и добробит лица лишених слободе. Рад и образовање су важни елементи у припреми затвореника за живот изван затвора. Поред тога, програми и активности играју важну улогу у обезбеђивању сигурности затвореника и особља и стога су кључни елементи у спречавању злостављања. Ако затвореници остају дуже време у присилној пасивности и у лошим условима, повећавају се тензије у затворском установи и спречавају напори за успостављањем безбедности кроз позитивне односе и активности. ЦПТ препоручује да власти учине заједничке напоре да обезбеде програме и активности, укључујући рад и образовање, за све затворенике.¹²⁶

Комитет препоручује да органи Републике Србије уложе веће напоре у обезбеђење више могућности за рад (по могућству неке струковне вредности) за све осуђене затворенике.¹²⁷

Сврха рада је да осуђени стекне, одржи и повећа своје радне способности, радне навике и стручно знање, како би му се омогућили услови за успешну реинтеграцију.¹²⁸

ПРЕПОРУКА

КПЗ у Београду – Падинска Скела ће предузети мере како би се повећао број радних места и радно ангажованих осуђених у затвореном одељењу.

Осуђени добијају накнаду за рад која се обрачунава сходно часовима проведеним на раду и одређеним коефицијентом за групу послова у коју је радно место на ком су ангажовани

¹²² Нелсон Мандела правила, прав. 4.

¹²³ Нелсон Мандела правила, прав. 96.

¹²⁴ Нелсон Мандела правила, прав. 98. 3.

¹²⁵ Европска затворска правила, прав. 26.3 и 26.5.

¹²⁶ Извештај СПТ о посети Малдивима, пар. 223.

¹²⁷ Извештај ЦПТ о посети Србији, пар. 67.

¹²⁸ Закон о извршењу кривичних санкција, чл. 98. ст. 2.

разврстано.¹²⁹ Неколико осуђених се пожалило члановима тима НПМ да су током 2017. године накнаде за рад касниле неколико месеци, али да је у јануару 2018. године исплаћено све што је било заостало.

Радно време осуђених није више од 8 часова дневно (ван Завода), а буде и краће за поједине послове у Заводу (нпр. радно време осуђених и прекршајно кажњених лица која раде у ресторану је од 8 до 14 часова). Повреде на раду према наводима службеника третмана су ретке и у 2018. години их није било. Осуђени имају право на дневни, недељни и годишњи одмор, који у зависности од групе у коју су разврстани могу да користе у или изван Завода.

2.4.4. СЛОБОДНО ВРЕМЕ

2.4.4.1. Време изван затворених просторија и физичке активности

Осуђени у затвореном одељењу време предвиђено за боравак на свежем ваздуху проводе напољу кад временске прилике то дозвољавају. Простор за шетњу, осим коша, нема других справа за вежбање, а ни клупа за седење. Поједини осуђени из затвореног одељења жалили су се на недостатак справа за вежбање и других реквизита на отвореном којим би квалитетно испунили слободно време. Простор је покривен надстрешницом, у складу са препорукама НПМ. Током зимских месеци, осуђени слободно време углавном проводе у затвореном простору на блоку. Теретана постоји у згради полуотвореног одељења, али је не могу користити осуђени из затвореног одељења нити прекршајно кажњена лица.

Осуђенима из затвореног одељења сужен је избор за учешће у сврсисходним активностима, посебно током зимских месеци, с обзиром на недостатак простора генерално, неадекватну опремљености простора за шетњу и недостатак просторија за организацију спортских, рекреативних и других активности, где могу да искористе слободно време, као и недостатак запослених задужених за организацију ових активности.

31.

УТВРЂЕНО

У затвореном одељењу КПЗ у Београду – Падинска Скела не постоје услови за упражњавање физичких и спортских активности.

РАЗЛОЗИ

Завод организује различите облике активности за задовољење физичких, уметничких, културних и радних потреба осуђених.

У заводу се организују културне, радне, забавне и спортско-рекреативне активности.¹³⁰

У рубрику организовање слободног времена навести како би било примерено структурирати слободно време, укључивање у постојеће секције и сл.¹³¹

Постојање задовољавајућег програма активности такође је веома важно, чак важније у строго затвореним одељењима него обичним. То може у многоме да допринесе да се неутралишу штетне

¹²⁹ Правилник о раду осуђеног лица ("Сл. гласник РС"), бр. 145/14, чл. 10. ст. 2.

¹³⁰ Правилник о кућном реду казнено-поправних завода и окружних затвора, чл. 42. ст. 2. и 4.

¹³¹ Директива о начину рада службеника третмана у Заводима, процедурама у раду и изгледу и садржају докумената током утврђивања, спровођења и измене програма поступања са лицима осуђеним за кривична дела и прекршај, број 110-00-14/15-01 од 29. октобра 2015. год, поглавље „Мишљење службеника третмана за програм поступања, V област.

последнице на личност затвореника услед живота у затвореном одељењу. Активности би требало да буду што различитије (едукација, спорт, активности по вокацији итд.). Кад су у питању, нарочито, радне активности, јасно је да разлози безбедности могу да искључе многе облике рада који су уобичајени у нормалним одељењима. Ипак, то не значи да се затвореницима омогућују само нестимулативне активности.¹³²

Затворски режим мора предвидети избалансиран програм активности за све затворенике. Овај режим треба да омогући свим затвореницима да проводе ван ћелија онолико времена колико је потребно за адекватан ниво људске и социјалне интеракције.¹³³

Могућности за рекреацију, укључујући спорт, игре, културне активности, хобије и друге активности у слободно време, морају бити обезбеђене, а колико год је могуће, затвореницима се мора дозволити да их организују.¹³⁴

ПРЕПОРУКА

КПЗ у Београду – Падинска Скела ће обезбедити услове за упражњавање физичких и спортских активности у затвореном одељењу.

У Заводу не постоји календар спортских догађаја, већ Завод повремено организује турнире у стоном тенису, фудбалу, одбојци и шаху. Последњи турнир у стоном тенису у затвореном одељењу организован је у априлу 2018. године, у њему је учествовало 18 осуђених, а у полуотвореном одељењу у јануару текуће године и у њему је учествовало 20 осуђених. Турнир у шутирању тројки одржан је у мају 2018. године за осуђене из отвореног и полуотвореног одељења и учествовало је 26 осуђених. Турнири се у полуотвореном и отвореном одељењу одржавају на игралишту, а у затвореном на простору за шетњу.

2.4.4.2. Културне и друге активности

Просторија за културно-уметничке активности у полуотвореном одељењу Завода је учионица, док се у затвореном одељењу за потребе културних активности користи просторија предвиђена за капелу која је неадекватних димензија и није опремљена потребним намештајем. Према подацима из службене евиденције у јануару текуће године организована је израда новогодишњих поклона у коме је учествовало 8 осуђених из затвореног одељења, а такође организована је и осмомартовска радионица у коју је било укључено 7 осуђених из затвореног одељења.

2.4.5. ОБАВЕШТАВАЊЕ

2.4.5.1. Штамп

Према наводима службенице третмана, осуђени не купују штампу преко кантине, већ им штампу доноси родбина.

2.4.5.2. Телевизија

Лицима се омогућава да прате телевизијски програм у својим собама или у дневним боравцима. У скоро свим просторијама-спаваоницама налазе се телевизори. Међутим, у одељењу где су смештена прекршајно кажњена лица у спаваоницама нема телевизора, а

¹³² Стандарди ЦПГ: Нови Стандарди у погледу издржавања казне затвора, пар. 32.

¹³³ Европска затворска правила, прав. 25.1 и 25.2.

¹³⁴ Европска затворска правила, прав. 27.6.

један телевизор се налази у заједничкој просторији - дневном боравку. Како је ова просторија скромних димензија и није опремљена довољним бројем столова и столица за сва лица са одељења, лицима није омогућено адекватно информисање као што је то случај на осталим одељењима Завода.

НПМ сматра да је приступ телевизији изузетно важно питање за многа лица лишена слободе. Телевизија је веза са спољним светом, она је извор забаве, ублажава досаду и омогућава приступ информацијама. Због тога приступ (или недостатак приступа) телевизији може бити узрок напетости или конфликта у затворском окружењу.

32.

УТВРЂЕНО

У одељењу где су смештена прекршајно кажњена лица у спаваоницама нема телевизијских уређаја. Постоји само један телевизор у дневном боравку, који нема капацитет нити опремљеност да прими сва лица на одељењу, на који начин није свим лицима омогућено праћење телевизије.

РАЗЛОЗИ

Затвореницима се омогућава да се редовно информишу о јавним догађајима читањем штампе, часописа и других публикација, као и праћењем радио и ТВ програма, осим ако у појединачном случају и за одређени период не постоји посебна забрана судског органа.¹³⁵

Осуђени има право да набавља дневну и периодичну штампу о свом трошку и да користи друга средства јавног обавештавања.¹³⁶

ПРЕПОРУКА

КПЗ Падинска Скела ће обезбедити да сва прекршајно кажњена лица могу да прате телевизијски програм.

2.4.5.3. Библиотека

У Заводу постоје две просторије које се користе као библиотека. Библиотека је отворена сваког дана и у њима су ангажовани осуђени 2 часа дневно. Књиге у библиотеци су углавном из донација, а према наводима појединих осуђених из затвореног одељења могло би бити више књига у библиотеци. Библиотека располаже са око 2500 наслова.

2.4.6. ПОСЕТЕ

Осуђеним лицима омогућене су отворене посете, односно осуђени и посетилац седе заједно у истом делу посетне сале. У затвореном одељењу постоје две просторије за посете које су покривене видео надзором. Простор за посете је веома мали са столом и столицама тако да су се и притужбе појединих осуђених односиле на услове у којима се посете одржавају.

Када су у питању посете ванбрачног партнера, Завод је обавестио осуђене да је, да би се ова посета реализовала, потребна изјава о постојању ванбрачне заједнице оверена код јавног

¹³⁵ Европска затворска правила, прав. 24.10.

¹³⁶ Закон о извршењу кривичних санкција, чл. 121. ст. 1.

бележника. Ова потврда се наплаћује 720,00 динара, а јавни бележник долази у Завод. Међутим, имајући у виду да се за сроднике који долазе у посете не траже оверене изјаве, као и низак социо-економски статус већине осуђених и лица са којима су осуђени у ванбрачној заједници, НППМ не увиђа оправданост ове процедуре.

33.

ПРЕПОРУКА

Приликом остваривања права на посете ванбрачне супруге Завод треба да поклони поверење осуђеницима када су у питању њихови наводи о ванбрачним партнерима, осим уколико постоји основана сумња око навода, којом приликом би се тражили докази о ванбрачној заједници.

Посете у посебној просторији Завода,¹³⁷ реализују се у суседном Казнено – поправном заводу у Београду, који има три просторије за ову врсту посета. Посете блиског лица реализују се сваке среде у терминима од 9 до 12 часова и од 14 до 17 часова, а списак особа за ове посете саставља Служба за третман. На недељном нивоу обави се 6 посета у посебној просторији, а осуђени или посетиоци могу да понесу сопствену постељину.

2.4.7. ПОШИЉКЕ И КОМУНИКАЦИЈА

2.4.7.1. Пакети

Лицима лишеним слободе се омогућује два пута месечно пријем пакета. Дозвољена тежина пакета је до 10 килограма. Према наводима осуђених, проблем је што пакети често садрже и гардеробу коју су слали кући на прање услед немогућности прања веша у Заводу (види препоруку бр. 8.), што им умањује количину намирница и осталих ствари које добијају кроз пакете.

2.4.7.2. Новчане пошиљке

Лица лишена слободе имају право на неограничено примање и слање новчаних пошиљки. Новчане пошиљке се уплаћују на депозит лица. На месечном нивоу лица могу трошити одређену суму новца за набавку прехранбених и других ствари за личну употребу које се обезбеђују преко Завода.

2.4.7.3. Телефонирање

Осуђеним лицима омогућено је коришћење телефонских говорница у Заводу. Свим лицима лишеним слободе омогућује се први телефонски позив по пријему о трошку Завода, тако што им се дају на коришћење картице које је Завод обезбедио. Телефонске картице лица наручују преко кантине.

Осуђени из затвореног одељења изнели су незадовољство око остваривања права на телефонске разговоре. Према њиховим наводима, телефонски разговори у затвореном одељењу су омогућени четири пута недељно. Међутим, незадовољство износе у погледу термина који су за то предвиђени, као и због чињенице да не могу сви са блока да обаве

¹³⁷ Посете у посебној просторији у складу са чл. 94. Закона о извршењу кривичних санкција.

телефонске разговоре у трајању од једног сата, колико је предвиђено време за телефонирање.

34.

МИШЉЕЊЕ

КПЗ Падинска Скела би требало да испита наводе осуђених из затвореног одељења у вези са могућностима коришћења телефона. Уколико су наводи тачни, Завод ће предузети мере како би им се омогућило да телефонску говорницу користе у више различитих термина током дана, тако да се сваком осуђеном омогући да телефонира најмање четири пута недељно.

2.4.8. ВЕРСКА ПРАВА

У Заводу постоји две просторије за обављање верских обреда, једна у полуотвореном и једна у затвореном одељењу. Свештено лице долази или на молбу осуђених или у време великих верских празника. У библиотеци Завода има и верске литературе. Како је капела у затвореном одељењу веома мала, уколико постоји потреба више осуђених за исповедањем, они се спроводе у капелу у полуотворено одељење. Осуђенима се омогућује исхрана у складу са верским убеђењима.

2.4.9. УСЛОВНИ ОТПУСТ

Од почетка 2018. године, 57 осуђених је поднело молбу за условни отпуст преко Завода, а 64 молби је позитивно решено. Број молби за условни отпуст позитивно решених у 2017. години био је 93. Према наводима начелника, у око 90% случајева надлежни суд приликом одлучивања о молби за условни отпуст уважи позитивно мишљење васпитача о понашању и остваривању програма поступања осуђеног током извршења казне. Позитивно мишљење за условни отпуст даје се само за осуђене који су у А и Б групи. Међутим, иако је од почетка године доста молби за условни отпуст позитивно решено, велики број осуђених из полуотвореног одељења исказао је незадовољство поводом негативних мишљења васпитача у вези молбе за условни отпуст.

2.4.10. ПОСТУПАЊЕ ПРЕМА ПОСЕБНО ОСЕТЉИВИМ ОСОБАМА

2.4.10.1. Особе са инвалидитетом

У тренутку посете тима НППМ био је један осуђени који је слабовид. У објекту у ком се налази полуотворено одељење и амбуланта налази се рампа за прилаз лица која за кретање морају користе инвалидска колица. Постојећа просторија која је намењена за смештај особа са инвалидитетом није у складу са стандардима. Међутим, у Заводу се тренутно изводе радови како би се једна-просторија прилагодила за смештај особа са инвалидитетом.

2.4.10.2. ЛГБТ особе

Према службеним наводима, у последње време смањен је број трансродних особа који издржавају казну изречену за прекршај.¹³⁸ Запослени из Завода нису још увек прошли обуке за поступање са ЛБГТ особама.

¹³⁸ Положај трансродних особа је био тема претходних посета НППМ овом Заводу.

2.4.10.3. Припадници националних мањина

Међу лицима лишеним слободe налазе и припадници различитих националних мањина. Разговарајући са запосленима у Заводу, као и са лицима лишеним слободe, тим НПМ није дошао до било каквих сазнања да у Заводу постоје сукоби по основу националне припадности.

2.5. ЗДРАВСТВЕНА ЗАШТИТА

2.5.1. ОРГАНИЗАЦИЈА

2.5.1.1. Здравствена служба

Казнено-поправни завод Београд – Падинска Скела нема систематизовану службу за здравствену заштиту. У Заводу је ангажовано два лекара, и то један лекар опште праксе, запослен на неодређено време и један лекар специјалиста клиничке фармакологије, запослен од 14. маја 2018. године на одређено време (на три месеца). Завод има ангажовану једног медицинског техничара, запосленог на неодређено време.

У Заводу није организовано 24-часовно дежурство здравственог радника. Лекар ради радним данима и викендом од 7 - 19 часова. Ноћу и у хитним случајевима позива се Служба хитне медицинске помоћи, чији лекари интервенишу у просторијама Завода. Медицински техничар ради радним данима само пре подне, односно од 7:30 – 15:30 часова. Према речима лекара и техничара, за успешно обављање здравствене заштите у Заводу, било би потребно запослити још најмање једног медицинског техничара.

35.

<p>УТВРЂЕНО</p> <p>У Заводу није обезбеђено континуирано присуство медицинског особља.</p>
<p>РАЗЛОЗИ</p> <p><i>У погледу потребе за хитном негом, требало би да увек постоји дежурни лекар. Надаље, особа стручна да пружи прву помоћ требало би увек да буде присутна у просторијама затвора, и то по могућности неко са признатом стручном спремом за здравствену негу.¹³⁹</i></p> <p><i>Завод има најмање једног лекара и два медицинска техничара, а мора омогућити услуге и једног психијатра.¹⁴⁰</i></p>
<p>ПРЕПОРУКА</p> <p>Управа за извршење кривичних санкција предузеће мере како би се у КПЗ Београд - Падинска Скела ангажовао довољан број медицинских техничара за стално присуство медицинског особља у Заводу.</p>

¹³⁹ Стандарди ЦПТ: Услуге здравствене заштите у затворима, ЦПТ/Инф (93) 12, пар. 35.

¹⁴⁰ Закон о извршењу кривичних санкција, чл. 24. ст. 2.

2.5.1.2. Здравствене евиденције

У Заводу свако лице лишено слободe има здравствени картон који отвара лекар приликом пријема лица у Завод. Здравствени картони се чувају у ординацији, у фиокама ормара који се не закључа. Амбуланта се ван радног времена здравственог особља закључава.

Након пријема у Завод лекар истога дана обавља здравствени преглед лица. Током прегледа припадник Службе за обезбеђење присуствује само у изузетно ретким случајевима.

Лица лишена слободe могу остварити увид у налазе о свом здравственом стању и у здравствени картон, а приликом изласка из Завода добијају фотокопије лекарских извештаја.

Евиденција обављених прегледа води се у посебном протоколу, у ком је за сваки преглед назначен датум, име пацијента, разлог прегледа и прописана терапија, као и у здравственом картону лица. Увидом у насумично изабране здравствене картоне, види се да су исти попуњени на адекватан начин. Постојеће рубрике које се односе на први преглед су регуларно попуњене, рубрике које се односе на посебне прегледе су потписане и оверене факсимилом, са назначеним датумом прегледа. У картонима хронично оболелих лица присутна је и додатна медицинска документација - специјалистички извештаји, лабораторијски налази и др.

У Заводу се, осим здравствених картона и протокола прегледа, воде и следеће евиденције, у виду посебних регистара:

- евиденција повреда;
- евиденција повреда на раду;
- евиденција одбијања хране;
- евиденција заразних болести;
- евиденција о примању и издавању опојних дрога;
- евиденција умрлих у Заводу;
- интерна евиденција о издатим упутима за специјалистичке прегледе;
- интерна евиденција о санитарним прегледима.

2.5.1.3. Праћење здравственог стања

Лекар управнику Завода у писменој форми подноси периодичне – месечне извештаје о броју и врсти обављених лекарских прегледа. Лекар не подноси извештаје о здравственом стању појединачних лица лишених слободe.

2.5.1.4. Просторије за пружање здравствене заштите

У оквиру Завода постоје две лекарске ординације:

Амбуланта у полуотвореном одељењу налази се у приземљу зграде, а испред ње је већи простор који служи као чекаоница за пацијенте. Амбуланта је површине око 12 м² и у њој се налази потребан намештај. Уз амбуланту се налази и посебна просторија у којој се врши давање инјекција, инфузија, превијања и друге мање хируршке интервенције.

Амбуланта у затвореном делу Завода је пространа просторија у којој се налази само основни намештај (сто, столице, кревет). Просторија је довољне величине, добро осветљена и чиста.

Завод има стоматолошку ординацију која се не користи, јер Завод нема ангажованог стоматолога.¹⁴¹

Од инструмената ординација поседује: вагу за мерење телесне тежине, апарат за мерење крвног притиска и слушалице, апарат за одређивање шећера у крви, ЕКГ апарат, суви стерилизатор, отоскоп, неуролошки чекић, антишок сет, амбу-балон и инхалатор, као и инструменте потребне за превејање и мање хируршке интервенције.

36.

УТВРЂЕНО

У заводској амбуланти (посебној просторији за обављање здравствених прегледа) недостају подна лампа за преглед; апарат за давање кисеоника са боцом и негатоскоп за преглед рендген филмова.

РАЗЛОЗИ

Затворска здравствена служба морала би да обезбеди медицински третман и здравствену негу, као и одговарајући режим исхране, те физиотерапијске, рехабилитацијске или било које друге потребне специјалне погодности, под условима који су упоредиви са онима који се пружају пацијентима у заједници на слободи. За то треба обезбедити здравствено, болничко и техничко особље, те просторије, инсталације и опрему.¹⁴²

Посебна просторија за обављање здравствених прегледа мора имати: одговарајући број столова и столица; сто за преглед; параван за обезбеђење приватности осуђеног; орман за смештај лекова који се закључава; орман за одлагање здравствене документације; стетоскоп; апарат за мерење крвног притиска; неуролошки чекић и лампу; подну лампу за преглед; дигитални глукометар; једнократне тестове за дијабетес; спатуле; стерилизатор; термометар; апарат за давање кисеоника са боцом; АМБУ сет за реанимацију; негатоскоп за преглед рендген филмова; прибор за прву помоћ; хируршки сет инструмената за мале хируршке интервенције у касети; завојни и други потрошни медицински материјал, као и другу неопходну опрему за здравствени преглед и обављање амбулантних интервенција.¹⁴³

ПРЕПОРУКА

Завод ће обезбедити да амбуланта (посебна просторија за обављање здравствених прегледа) буде опремљена подном лампом за преглед, апаратом за давање кисеоника са боцом, негатоскопом за преглед рендген филмова, као и другом неопходном опремом за здравствени преглед и обављање амбулантних интервенција.

У полуотвореном одељењу, у непосредној близини амбуланта, налази се 6 соба за смештај оболелих осуђених, а укупно је затечено 11 лица која су овде смештена и то:

- Соба бр. 23: капацитет за 4 особе са два кревета на спрат у којој су актуално смештене 2 особе. У соби се налази потпуно одвојени тоалет (чучавац) са умиваоником. Извор природног светла је недовољан, јер су прозори мали и високо постављени – по речима

¹⁴¹ Више о стоматолошкој заштити у поглављу 2.5.3.3. Стоматолошка заштита.

¹⁴² Стандарди ЦПГ: Услуге здравствене заштите у затворима, пар. 38.

¹⁴³ Правилник о кућном реду казнено-поправних завода и окружних затвора, чл. 23. ст. 4.

службених лица ова просторија је претходно коришћена за извршење усамљења. Вештачко осветљење је недовољно.

- Соба бр. 24: капацитета за 4 особе са два кревета на спрат, актуално у њој нема смештених лица. У соби се налази потпуно одвојени тоалет (чучавац) са умиваоником. Извор природног светла је адекватан, прозори су велики, целом површином спољашњег зида. Вештачко осветљење је недовољно.
- Соба бр. 19: капацитета за 4 особе са два кревета на спрат у којој су актуално смештене 3 особе. У соби се налази потпуно одвојени тоалет (чучавац) са умиваоником. Извор природног светла је адекватан, прозори су велики, целом површином спољашњег зида. Вештачко осветљење је недовољно.
- Соба бр. 18: капацитета за 3 особе са појединачним креветима у којој су актуално смештене 3 особе. У соби се налази потпуно одвојени тоалет (чучавац) са умиваоником. Извор природног светла је адекватан, прозори су велики, целом површином спољашњег зида. Вештачко осветљење неисправно – нема сијалица.
- Соба бр. 20: тренутно је ван употребе, а по речима службених лица у току је њена реконструкција – адаптација за смештај лица са посебним потребама. У соби се види да су радови у току, у њој се налазио грађевински материјал и у соби није било намештаја.
- Соба бр. 22: капацитета за 6 особа са три кревета на спрат у којој су актуално смештене 3 особе. У соби се налази потпуно одвојени тоалет (чучавац) са умиваоником. Извор природног светла је адекватан, прозори су велики, целом површином спољашњег зида. Вештачко осветљење је недовољно.

Хигијена у свим собама за смештај оболелих лица лишених слободе је лоша, а собе и санитарне инсталације су у запуштеном стању.

У затвореном одељењу, у непосредној близини амбуланте, налазе се 3 собе за смештај оболелих осуђених, а укупно је затечено 11 лица која су овде смештена и то:

- Соба бр. 8а: капацитета за 3 особе са једним креветом на спрат и једним обичним креветом. У соби се налази потпуно одвојени тоалет са тушем и умиваоником. Извор природног светла је слабији, на прозорима се налазе додаци од замагљеног стакла тако да се кроз прозор не може видети. Вештачко осветљење је довољно.
- Соба бр. 8б: капацитета за 3 особе. У соби се налази потпуно одвојени тоалет са тушем и умиваоником. Извор природног светла је слабији, на прозорима се налазе додаци од замагљеног стакла тако да се кроз прозор не може видети. Вештачко осветљење је довољно.
- Соба бр. 8ц: капацитета за 3 особе. У соби се налази потпуно одвојени тоалет са тушем и умиваоником. Извор природног светла је слабији, на прозорима се налазе додаци од замагљеног стакла тако да се кроз прозор не може видети. Вештачко осветљење је довољно.

Хигијена у свим собама за смештај оболелих у затвореном делу Завода је задовољавајућа. Собе и санитарне инсталације су у задовољавајућем стању. Преко појединих соба су развучени „штрикови“ на којима се суши опрани веш, а у соби је ваздух влажан и устајао. Проблем са условима за прање одеће лица лишених слободе НПМ је уочио и у другим деловима Завода.¹⁴⁴

¹⁴⁴ Више о одржавању хигијене одеће и обуће у поглављу 2.1.4. Хигијена.

37.

УТВРЂЕНО

У свим просторијама за смештај оболелих осуђених у полуотвореном одељењу је незадовољавајућа хигијена и недовољно вештачко осветљење, а у соби бр. 23 је недовољна и доступност природне светлости.

На прозорима свих просторија за смештај оболелих у затвореном одељењу се налази замућено стакло које ограничава доток дневне светлости и потпуно онемогућава поглед кроз прозор.

РАЗЛОЗИ

Сви смештајни простори намењени употреби затвореника, а посебно за спавање, морају испуњавати све здравствене услове, уз дужну пажњу према климатским условима, а посебно кубичној запремини ваздуха, минималном простору, осветљењу, грејању и вентилацији.¹⁴⁵

У свим местима у којима се од затвореника захтева да живе или раде:

(а) прозори ће бити довољно велики да осуђеницима омогући читање или рад на природном светлу и да буду конструисани тако да могу дозволити улазак свежег ваздуха без обзира да ли постоји вештачка вентилација;

(б) вештачко светло треба да буде довољно да затвореници читају или раде без повреда вида.¹⁴⁶

Сви делови затвора које редовно користе затвореници морају се правилно одржавати и у њима савесно одржавати чистоћу.¹⁴⁷

У свим објектима у којима затвореници морају да живе, раде или да се окупљају:

а. прозори морају бити довољно велики да омогуће читање и рад уз природно светло у нормалним условима и морају омогућити доток свежег ваздуха, осим уколико не постоји одговарајући систем за климатизацију;

б. вештачко осветљење мора да испуњава признате техничке стандарде.¹⁴⁸

Приступ одговарајућем тоалету и одржавање добрих хигијенских стандарда представљају суштинске компоненте хуманог окружења.¹⁴⁹

ЦПТ наилази на справе као што су метални капци, жалузине или табле на прозорима ћелија које спречавају улазак свежег ваздуха у просторије. Они се нарочито често срећу у затворима за лица која очекују суђење. ЦПТ у потпуности прихвата да у случају неких затвореника могу бити потребне посебне безбедносне мере чији је циљ спречавање ризика од тајних договора или криминалних радњи. Примена таквих мера, међутим, треба да буде пре изузетак него правило. То подразумева да одговорне власти морају да испитају случај сваког затвореника да би утврдили да ли су посебне безбедносне мере заиста оправдане у његовом случају. Поред тога, чак и када су такве мере неопходне, никада не треба да укључују лишавање затвореника од природног светла и свежег ваздуха. То су основни животни услови на које сваки затвореник има право, а осим тога, одсуство ових елемената ствара услове који су погодни за ширење болести, нарочито туберкулозе.

ЦПТ схвата да обезбеђење пристојних животних услова у затворским установама може да буде веома скупо и њихово унапређење у многим земљама спречава недостатак новца. Међутим, уклањање направа које блокирају прозоре на ћелијама затвореника (и намештање у таквим

¹⁴⁵ Нелсон Мандела правила, прав. 13.

¹⁴⁶ Нелсон Мандела правила, прав. 14.

¹⁴⁷ Нелсон Мандела правила, прав. 17.

¹⁴⁸ Европска затворска правила, прав. 18.2.а. и б.

¹⁴⁹ Стандарди ЦПТ: Издржавање затворске казне, пар. 49.

изузетним случајевима, алтернативних безбедносних справа одговарајућег изгледа) не би требало да укључује велика улагања, а било би од велике користи за све заинтересоване.¹⁵⁰

Што се тиче Затвора судске полиције у Порту, требало би предузети кораке како би се побољшала оба постројења за прање одеће затвореника и услове на двориштима на отвореном. Поред тога, ЦПТ је нарочито забринут због дизајна прозора ћелија у овој установи: прозори су били непрозирни, чиме се ствара потенцијално опресивни ефекат. Комитет препоручује да се изврши ревизија ћелијских прозора како би се дозволило затвореницима да виде ван својих ћелија.¹⁵¹

Међутим, прозори ћелија број 320 до 323 су били опремљени замућеним стаклом, који су спречавали затворенике да виде ван зграде, чиме се ствара потенцијално опресивни ефекат. Управа затвора је била упозната са овим проблемом (који се односио и на друге ћелије у згради) и обавестио делегацију о његовим плановима да угради једносмерно стакло, како би се затвореницима омогућило да виде ван својих ћелија, а спречити их да комуницирају споља. ЦПТ жели да добије најновије информације о имплементацији ових планова.¹⁵²

Материјални услови у дисциплинским ћелијама у обе посећене установе су углавном одговарајући у погледу величине, приступа светлости и вентилације. Међутим, у оба објекта, прозори су били опремљени замућеним стаклом што је спречавало затворенике да виде изван ћелија, чиме се ствара потенцијално опресивни ефекат. ЦПТ позива холандске власти да отклоне овај недостатак.¹⁵³

ПРЕПОРУКА

Завод ће унапредити вештачко осветљење и хигијену у свим просторијама за смештај оболелих осуђених у полуотвореном одељењу. У соби број 23 ће обезбедити и доступност природне светлости, а до тада ову собу ће ставити ван употребе.

Завод ће у просторијама за смештај оболелих осуђених у затвореном одељењу прозоре учинити транспарентним (уклониће замућено стакло).

2.5.1.5. Апотека, подела лекова и терапије

У амбуланту је ормар у којем се налази приручна апотека, док се у склопу просторије за интервенције налази ормар који се закључава, као и фрижидер у којем се чувају ампулирани лекови и инсулин. Лекар преписује лекове, медицински техничар дели терапију ујутру и у подне, терапију која се даје до 19 часова дели лекар, док лекове који се узимају касније, лицима лишеним слободе дистрибуирају припадници Службе за обезбеђење. Сви лекови се налазе у посебним дозерима (за недељу дана). Потребне лекове може доставити и породица лица. Ове лекове лекар прегледа и потом одобрава начин њихове употребе, а исти стоје код лица у спаваоницама.

38.

УТВРЂЕНО

Поделу лекова лицима лишеним слободе врши немедицинско особље – припадници Службе за обезбеђење.

¹⁵⁰ Стандарди ЦПТ: Нови Стандарди ЦПТ у погледу издржавања казне затвора, пар. 30.

¹⁵¹ Извештај ЦПТ о посети Португалу, ЦПТ/Инф (2009) 13, пар. 55.

¹⁵² Извештај ЦПТ о посети Мађарској, ЦПТ/Инф (2010) 16, пар. 71.

¹⁵³ Извештај ЦПТ о посети Холандији, ЦПТ/Инф (2012) 21, пар. 43.

РАЗЛОЗИ

По мишљењу ЦПТ-а, није у надлежности затворских службеника да издају преписане лекове или да дају инјекције – издавање лекови могу да обављају само медицински техничар или обучени фармацеутски диспансер, док инјекције могу давати само квалификовано медицинско особље.¹⁵⁴

ПРЕПОРУКА

У КПЗ Београд – Падинска Скела поделу лекова ће вршити искључиво медицинско особље.

2.5.2. ЛЕКАРСКИ ПРЕГЛЕДИ

Здравствени прегледи лица лишених слободе се обављају сваког дана, и викендима и празницима.

Лекарски прегледи се по правилу обављају без присуства немедицинског особља, осим уколико лекар не сматра за неопходно да прегледу присуствује и радник службе обезбеђења.

Према подацима из извештаја за тромесечни период (види табелу), у периоду од 01. марта – 31. маја 2018. године у Заводу је обављено укупно 1.468 прегледа лекара опште медицине, односно око 490 прегледа месечно.

		МАРТ 2018.	АПРИЛ 2018.	МАЈ 2018.
ЛЕКАРСКИ ПРЕГЛЕДИ У ЗАВОДУ		450	500	518
СТОМАТОЛОШКЕ ИНТЕРВЕНЦИЈЕ		19	22	22
СПЕЦИЈАЛИСТИЧКИ ПРЕГЛЕДИ У СЗБ	ПСИХИЈАТРИЈАТАР	3	3	2
	ИНТЕРНИСТА	2	4	4
	НЕУРОЛОГ	1	/	/
	ОФТАЛМОЛОГ	1	/	1
СТАЦИОНАРНО ЛЕЧЕЊЕ	ЦИВИЛНЕ БОЛНИЦЕ	2	1	4
	СЗБ	1	/	/

Такође, из наведених извештаја произилази да је у тромесечном периоду (март-мај 2018.) 19, односно по 22 пацијената било упућивано месечно у КПЗ Београд ради пружања стоматолошке здравствене заштите.

Специјалистички прегледи се обављају у Специјалној затворској болници у Београду у којој је доступан одређени број различитих специјалиста. Тако је у тромесечном периоду за који су анализирани извештаји обављено укупно 8 специјалистичких прегледа психијатра, 10 специјалистичких прегледа интернисте, 1 преглед неуролога и 2 прегледа офталмолога.

У анализираном тромесечном периоду стационарно је у Специјалној затворској болници лечен 1 пацијент, а у цивилним болницама 7 пацијената.

¹⁵⁴ Извештај ЦПТ о посети Кипру, ЦПТ/Инф (2012) 34, пар. 80.

2.5.2.1. Прегледи по пријему

Након пријема у Завод лекар одмах обавља здравствени преглед лица, осим у случају привођења након 19 часова, када се преглед обавља у јутарњим часовима наредног дана. Преглед се састоји од разговора и прикупљања анамнестичких података, процене радне способности, општег физикалног прегледа, мерења крвног притиска, анализе евентуално донете медицинске документације и одређивања терапије. У склопу првог прегледа врши се скрининг за туберкулозу, односно попуњава се „Упитник за откривање симптома туберкулозе“.

Здравствени картон се отвара при првом лекарском прегледу.

Прегледи лица лишених слободе се такође врше по њиховом повратку у Завод са привременог одсуства дужег од 48 часова (викенда) и пре отпуштања из Завода.

2.5.2.2. Редовни (периодични) прегледи

У разговору са лекаром утврђено је да се систематски не обавља периодична контрола здравственог стања лица на извршењу казне затвора. Наводи да су казне релативно кратке, тако да за оваквим типом прегледа нема потребе и да се у изузетним случајевима, када се приликом прегледа картона установи да неко лице дуже време није тражило лекарски преглед, исто позива. Такође, наводи да се лабораторијски прегледи раде свим лицима једном у 6 - 12 месеци.

2.5.2.3. Прегледи по захтеву

Процедура обавештавања лекара када се неко лице жали да је болесно, заснива се пријави лица Служби за обезбеђење, која саставља списак пријављених за преглед и доставља га лекару. Лекар наводи да се, без обзира на број пријављених за преглед, сва лица која се јаве Служби за обезбеђење у време рада лекара прегледају истог дана.

2.5.2.4. Прегледи у посебним случајевима

Лекар прегледа осуђеног пре извршења мере упућивања у самицу и свакодневно током извршења мере, а налазе и мишљења евидентира у посебној књизи.

Медицински техничар наводи да се у Заводу изузетно ретко примењују средства принуде. Наводи да нема посебног протокола – евиденције у којој би се евидентирали медицински налази прегледа ових лица.

2.5.3. ЛЕЧЕЊЕ И ИНТЕРВЕНЦИЈЕ

Лечење осуђеног се спроводи искључиво уз његов пристанак. Одбијање терапије се уписује у здравствени картон лица лишеног слободе.

2.5.3.1. Лечење и интервенције у заводу

У Заводу се пружа основна здравствена заштита – општи лекарски преглед, спроводи се одређена терапија (орални и ампулирани тип терапије), а врше се и мање хируршке

интервенције (шивења и превијања). Такође, када је потребно обавити лабораторијске анализе, у Заводу се узоркују биолошке течности (крв, урин) и упућују се у лабораторију Специјалне затворске болнице у Београду. У хитним случајевима, када ни лекар ни медицински техничар нису у Заводу, стражари зову Службу хитне медицинске помоћи.

Лекар не обилази болесничке собе, а болесне осуђене прегледа само на захтев.

39.

<p>УТВРЂЕНО</p> <p>Лекар КПЗ Београд – Падинска Скела нема редовне свакодневне обиласке болесних осуђених (лекарске визите).</p>
<p>РАЗЛОЗИ</p> <p><i>Сваки затвор мора имати здравствену службу задужену за процену, промоцију, заштиту и унапређење физичког и менталног здравља затвореника, уз посебну пажњу према затвореницима са посебним здравственим потребама или здравственим проблемима која отежавају њихову рехабилитацију.¹⁵⁵</i></p> <p><i>Лекар или, ако је примењиво, други квалификовани здравствени радници ће имати свакодневни приступ свим болесним затвореницима, свим затвореницима који се жале на проблеме или повреду физичког или менталног здравља и било ком затворенику на кога је њихова пажња посебно усмерена. Сви медицински прегледи ће се предузимати у потпуној поверљивости.¹⁵⁶</i></p> <p><i>Амбулантна нега требало би да буде под одговарајућим надзором здравственог особља; у многим случајевима, приликом обезбеђивања наставка здравствене неге није довољно да се ослони на иницијативу самог затвореника.¹⁵⁷</i></p> <p><i>Лекар у заводу дужан је да свакодневно прегледа осуђеног који је болестан или одбија храну или воду.¹⁵⁸</i></p>
<p>ПРЕПОРУКА</p> <p>Лекар КПЗ Београд – Падинска Скела ће свакодневно обилазити болесна лица лишена слободе.</p>

Лекар је навео да се улажу максимални напори да се лицима лишеним слободе обезбеде сви потребни лекови, као и да им се организују сви потребни прегледи лекара специјалиста.

2.5.3.2. Лечење и интервенције ван завода

Уколико је потребно извршити специјалистички преглед ван Завода, лекар пише упут као и пропратни акт који потписује управник. Лица лишена слободе се упућују већином у Специјалну затворску болницу у Београду, а мањим делом у цивилне установе као што су Војномедицинска академија и Клиничко болнички центар Звездара. Према евиденцији Службе за обезбеђење о спровођењима лица лишених слободе, од почетка 2018. године до дана посете било је 52 извођења лица ради лекарских прегледа ван Завода. Прегледи се

¹⁵⁵ Нелсон Мандела правила, прав. 25.

¹⁵⁶ Нелсон Мандела правила, прав. 31.

¹⁵⁷ Стандарди ЦПГ: Услуге здравствене заштите у затворима, пар. 35.

¹⁵⁸ Закон о извршењу кривичних санкција, чл. 115. т. 4.

заказују и обављају у најкраћем могућем року, а повремено се јављају проблеми услед постојања квота за преглед, односно највећег могућег броја пацијената које је могуће прегледати недељно.

Према месечним извештајима које лекар Завода подноси управнику, произилази да су у периоду март - мај 2018. године специјалистички прегледи обављани искључиво у Специјалној затворској болници у Београду и то само прегледи четири различита лекара специјалисте (психијатра, интернисте, неуролога и офталмолога).

На захтев лица омогућава се остваривање здравствене заштите ван Завода код лекара по избору, уз претходно одобрење управника.

2.5.3.3. Стоматолошка заштита

Стоматолошку заштиту лица остварују у суседном КПЗ Београд. По речима лекара, одређено је да два пута недељно по 3 пацијента могу бити упућена у овај завод ради пружања стоматолошких услуга. Стоматолошка заштита која се на овај начин пружа углавном се састоји од вађења зуба.

У хитним случајевима лица се воде у стоматолошку службу оближњег дома здравља. Такође, према речима лекара, с обзиром на то да један број лица смештених у Заводу има отворени или полуотворени режим, што подразумева могућност излазака ван Завода, овим пацијентима је могуће да стоматолошку заштиту обаве у свом аранжману, када бораве ван Завода.

С обзиром да Завод нема стоматолога, не се врши редовна, периодична стоматолошка контрола.

2.5.3.4. Лечење душевно оболелих лица

Према наводима лекара, у Заводу су смештена поједина душевно оболела лица. Уколико се укаже проблем, таква лица бивају упућена на специјалистички преглед у Специјалну затворску болницу у Београду. Према месечним извештајима које лекар Завода подноси управнику, произилази да су у периоду март - мај 2018. године специјалистички прегледи психијатра обављани искључиво у Специјалној затворској болници у Београду и да је у овом периоду прегледано укупно 8 пацијената.

Током првог лекарског прегледа по пријему у Завод лекар обраћа посебну пажњу да ли је прегледано лице душевно оболело (лице са менталним поремећајем). Лекар не прегледа периодично лица лишена слободе у циљу утврђења да ли су нека од њих душевно оболела.

40.

УТВРЂЕНО

У КПЗ Београд – Падинска Скела нису обезбеђене услуге лекара психијатра.

РАЗЛОЗИ

Служба здравствене заштите састоји се од интердисциплинарног тима са довољно квалификованим особљем који делује у потпуној клиничкој независности и обухвата довољно

стручњака из психологије и психијатрије. Услуге квалификованог зубара биће доступне сваком затворенику.¹⁵⁹

У поређењу са општом популацијом, међу затвореницима постоји честа појава психијатријских симптома. Сходно томе, лекар квалификован у области психијатрије мора бити придодат затворској здравственој служби, а неке од медицинских сестара које су ту запослене морају бити обучене за рад на овом пољу.¹⁶⁰

Завод има најмање једног лекара и два медицинска техничара, а мора омогућити услуге и једног психијатра.¹⁶¹

ПРЕПОРУКА

КПЗ Београд – Падинска Скела ће обезбедити редовне услуге специјалисте психијатра који ће периодично (најмање једном недељно) долазити у просторије Завода ради вршења специјалистичких прегледа.

2.5.4. ПОСЕБНИ АСПЕКТИ ЗДРАВСТВЕНЕ ЗАШТИТЕ

2.5.4.1. Заразне болести

У Заводу у тренутку посете није било лица лишених слободе заражених ХИВ. Лекар је навео да постоје лица заражена хепатитисом Б и Ц, али посебна евиденција ових особа се не води, а тестирање се врши на захтев лица.

Приликом пријема у Завод за свако лице се попуњава упитник за ТБЦ, а лекар наводи да тренутно нема ризичних особа.

Медицински техничар наводи да су раније у више наврата имали шугу, ређе и вашке и да се углавном радило о приведеним бескућницима, с обзиром на велики број прекршајно кажњених годишње буде примљено у Завод.

2.5.4.2. Болести зависности

Од болести зависности у Заводу је, према наводима лекара, било више особа зависника од психоактивних супстанци. У време прегледа није било зависника на метадонској терапији.

У Заводу се раде повремене контролни прегледи лица на околност конзумирања психоактивних супстанци, већином приликом повратка са погодности, али повремено и случајним одабиром. Служба за третман доставља списак особа за тестирање доставља лекару. Увидом у протокол прегледа установљено је да је током маја 2018. године извршено 8 тестирања, од тога је у једном случају резултат био позитиван на опијате. Током априла 2018. године извршен је само 1 тест, у децембру 2017. г. извршена су 2 теста, у новембру 2017. 9 тестирања од којих је један био позитиван на кокаин, док је у октобру 2017. г. извршено 2 теста. Осим у наведена два случаја током новембра 2017. и маја 2018. г, сви остали тестови су били негативни. Приликом сваког тестирања сачињавају се три копије извештаја од којих једна остаје у картону лица, једна се доставља служби обезбеђења, а једна се архивира у посебну фасциклу која се чува у амбуланти. Непосредним увидом утврђено је да су расположиви тестови ваљаног рока употребе.

¹⁵⁹ Нелсон Мандела правила, прав. 25.2.

¹⁶⁰ Стандарди ЦПГ: Услуге здравствене заштите у затворима, пар. 41.

¹⁶¹ Закон о извршењу кривичних санкција, чл. 24. ст. 2.

2.5.4.3. Повређивања

У Заводу се води **Књига повреда**. У књигу повреда се уписују: подаци о осуђеном, датум и место повређивања, опис повреде, број и датум лекарског извештаја који је сачињен поводом повређивања, ко је обавештен у вези са повредом, ко је одговоран за настанак повреде и податак о особи која је извршила преглед. Осим у овој књизи, повреде се евидентирају и у здравственом картону, као и на посебном обрасцу – **Извештај лекара о обављеном лекарском прегледу поводом повреде осуђеног**. Увидом у ове извештаје утврђено је да садрже све потребне елементе - наводе повређеног, медицински налаз и мишљење лекара, као и схему тела. Извештај се саставља у два примерка: један остаје у картону, а други се шаље управи. Завода.

Са друге стране, уколико би у Завод било примљено лице код којег се установе телесне повреде, ове повреде би се, према речима службеног лица, само документовале – евидентирале у здравственом картону. НПМ сматра да би и ове повреде требало да буду документоване на исти начин као и повреде осуђених задобијене у Заводу.

41.

УТВРЂЕНО

КПЗ Београд – Падинска Скела не документује повреде уочене на лицима лишеним слободе приликом њиховог пријема у Завод на начин предвиђен стандардима.

РАЗЛОЗИ

Ниједно лице неће бити примљено у затвору без одговарајућег налога. Након пријема сваког затвореника, у систем управљања подацима затвореника се уносе било какве видљиве повреде и притужбе у вези са претходним злостављањем.¹⁶²

Лекар или други квалификовани здравствени радници, без обзира да ли су обавезни да подносе извештаје лекару, ће видети, причати са и прегледати сваког затвореника што пре, након његовог пријема и након тога по потреби. Посебна пажња ће се посветити препознавању било каквог злостављања којем су новопридошли затвореници могли бити подвргнути пре пријема.¹⁶³

Код прегледа затвореника лекар или квалификовани медицински техничар који је одговоран том лекару обратиће посебну пажњу на евидентирање и извештавање надлежних органа о било ком знаку или индикацији да се са затвореницима можда поступа насилно..¹⁶⁴

Лекар треба у потпуности да евидентира сваки знак насиља који уочи код затвореника приликом медицинског прегледа на пријему у затворску установу, заједно са свим релевантним изјавама затвореника и закључцима лекара. Те информације такође треба да буду доступне затворској управи уз пристанак затвореника.¹⁶⁵

Сви знакови насиља који се уоче приликом здравствене провере затвореника код пријема у установу морају бити у потпуности евидентирани, заједно са свим његовим релевантним

¹⁶² Нелсон Мандела правила, прав. 7(д).

¹⁶³ Нелсон Мандела правила, прав. 30(б).

¹⁶⁴ Европска затворска правила, прав. 42.3.в.

¹⁶⁵ Препорука бр. Р (98) 73 Комитета министара државама чланицама Савета Европе о етичким и организационим аспектима здравствене заштите у затворима, чл. 30.

изјавама, те закључцима лекара. Надаље, ове информације би требало учинити доступним самом затворенику.¹⁶⁶

ЦПТ посебну пажњу посвећује улози коју затворске службе здравствене заштите треба да играју у борби против злостављања. Природно је да та улога делом буде везана за могуће злостављање лица лишених слободе током трајања лишења слободе, било да га врши особље или други затвореници. Међутим, службе здравствене заштите у установама које представљају пунктове за улазак у затворски систем такође треба да дају кључни допринос у спречавању злостављања у периоду непосредно пре боравка у затвору, односно док су лица лишена слободе – задржана од служби за спровођење закона (као што су нпр. полиција или жандармерија).¹⁶⁷

Записник настао након медицинског скрининга поменутог у ставу 73. треба да садржи: i) изјаве које је дотично лице дало, а које су релевантне за лекарски преглед (укључујући његов/њен опис сопственог здравственог стања, као и све наводе о злостављању), ii) потпун извештај о објективним налазима лекара заснованим на детаљном прегледу, и iii) запажања здравственог радника у вези са тачкама i) и ii), уз назнаку поклапања било којих навода и објективних налаза лекара. Записник такође треба да садржи резултате обављених додатних прегледа, детаљне закључке специјалистичких консултација, као и опис терапије пружене због повреда и свих других обављених поступака.

Евидентирање здравственог прегледа у случајевима трауматских повреда треба обављати на специјалном обрасцу предвиђеном у ту сврху, са шематским скицама тела на којима се могу означити трауматске повреде и које ће се чувати у здравственом досијеу лица лишеног слободе. Надаље, било би пожељно да се направе фотографије повреда, и те фотографије такође треба ставити у здравствени досије. Поред тога, потребно је водити засебан регистар повреда у коме ће се забележити све врсте уочених повреда.¹⁶⁸

Делегација Комитета је уочила да је позитивно то што су све установе имале посебан регистар повреда, у који лекари треба да евидентирају повреде констатоване на затвореницима приликом пријема у затвор или током боравка у затвору. Међутим, повреде које се уоче на новопримљеним затвореницима и даље се описују на површан начин и лекари не изводе закључке у смислу компатибилности повреда са наводима притвореника о неадекватном поступању полиције.

Здравствени преглед новопримљених затвореника, а посебно у установама које представљају тачке уласка у затворски систем, има велики значај. Такав преглед је од суштинске важности, посебно за спречавање ширења преносивих болести, спречавање самоубиства и за тачно благовремено евидентирање повреда.

Комитет жели да нагласи да лекар треба да разговара са сваким новопримљеним затвореником на одговарајући начин и да изврши физички преглед што је могуће пре по пријему; осим у изузетним околностима, разговор/преглед треба да се обави на дан пријема, а посебно када су у питању притворски објекти. Такође, Комитет подсећа да затворске службе здравствене заштите могу значајно да допринесу спречавању неадекватног поступања према притвореницима и пре пријема и током боравка, помоћу систематског евидентирања повреда и да, по потреби, обезбеде информације за релевантне државне органе.

Евиденција сачињена након здравственог прегледа треба да садржи:

- i) опис изјава које је дало лице, а које су релевантне за здравствени преглед (укључујући његов/њен опис свог здравственог стања и све наводе о злостављању),
- ii) потпун опис објективних лекарских налаза на основу темељног прегледа,

¹⁶⁶ Стандарди ЦПТ: Услуге здравствене заштите у затворима, пар. 61.

¹⁶⁷ Стандарди ЦПТ: Документација и пријављивање медицинских доказа о злостављању, ЦПТ/Инф (2013) 29, пар. 71.

¹⁶⁸ Стандарди ЦПТ: Документација и пријављивање медицинских доказа о злостављању, ЦПТ/Инф (2013) 29, пар. 74.

ii) запажања стручног здравственог радника с обзиром на и) и ии), при чему исти треба да укаже на доследност између навода и објективних лекарских налаза.

Евиденција такође треба да садржи и резултате додатних обављених прегледа, детаљне закључке специјализованих консултација и опис прописаног лечења повреда и свих наредних спроведених процедура.

Евиденција о здравственом прегледу у случају трауматских повреда треба да буде сачињена на посебном обрасцу намењеном за ту сврху, са приказом тела у коју су уцртане трауматске повреде која ће се чувати у здравственом картону затвореника. Такође, било би пожељно да се повреде фотографишу и те фотографије би такође требало ставити у здравствени картон. Поред тога, треба водити посебан регистар повреда у који треба евидентирати све врсте повреда које се запазе.¹⁶⁹

ПРЕПОРУКА

КПЗ Београд – Падинска Скела ће повреде уочене на лицима лишеним слободе приликом њиховог пријема у Завод документовати на исти начин као и повреде лица задобијене у Заводу: поред здравственог картона, повреде ће се уносити у посебну евиденцију и о њима ће се управнику достављати извештај, са свим потребним елементима (наводима повређеног, медицинским налазом, мишљењем лекара и схемом тела).

Увидом у књигу повреда утврђено је да је током 2017. евидентирано укупно 19 повређених лица лишених слободе, а у току 2018. године 12 повређених лица – последњи пут 29. априла 2018. године.

2.5.4.4 Штрајк глађу

У случајевима штрајка глађу лекар интервенише одмах по сазнању. Преглед лица које штрајкује глађу се уписује у протокол и здравствени картон. Прегледи ових лица су свакодневни, обавља их лекар и састоји се од уобичајеног физикалног прегледа, као и мерења телесне тежине. Извештаји о прегледу се свакодневно шаљу управнику.

Поред евиденције о штрајковима глађу коју води Служба за обезбеђење,¹⁷⁰ евиденцију о овоме води и медицинско особље.

2.5.4.5. Изложеност дуванском диму

Према наводима лекара, приликом првог прегледа лица се интервјуишу у вези са пушењем. Међутим, услед ограниченог простора и великог броја пушача, не постоје техничке могућности да се непушачи смештају у одвојене просторије од пушача.

2.5.4.6. Смртни случајеви

Увидом у евиденцију смртних случајева констатовано је да се евиденција води од 2008. године и да је забележено укупно 6 случајева, од тога 2008. године 1 случај, 2012. и 2015. године по 2 случаја и 2017. године још 1 случај. Као узроци смрти наведени су: карцином, суицид вешањем и 4 пута неутврђени узрок (*Mors ignota*). Само у једном случају, у 2012.

¹⁶⁹ Извештај ЦПТ о посети Србији 2017. год, ЦПТ/Инф (2018) 21, пар. 58. и 59.

¹⁷⁰ Више о случајевима штрајкова глађу у поглављу 2.3.2.1. Повреде безбедности (ванредни догађаји).

години, наведено је да је смрт наступила у просторијама Завода. Извештаји о евентуално извршеним обдукцијама не постоје.

42.

<p>УТВРЂЕНО</p> <p>КПЗ Београд – Падинска Скела не добија писани налаз и мишљење вештака који је извршио преглед и обдукцију леша лица које је у тренутку смрти било лишено слободе.</p>
<p>РАЗЛОЗИ</p> <p><i>Где је то могуће, у евиденцију о лицу лишеном слободе се уносе подаци о околностима и узроцима повреда или смрти и, у случају друге, одредишту посмртних остатака.¹⁷¹</i></p> <p><i>Комитет препоручује да органи Републике Србије уведу праксу спровођења темељне истраге сваке смрти пацијента, нарочито са циљем да се утврди да ли се нешто може научити што се тиче поступака рада. Наиме, Комитет понавља своју препоруку да управа затвора и затворски лекари треба систематски да добијају закључак из извештаја о обдукцији (или макар обавештења о узроку смрти), као и све резултате судске истраге таквих случајева, у вези са затвореницима који су умрли лишени слободе у затвору или спољној болници пошто су премештени из установа у којима су били.¹⁷²</i></p>
<p>ПРЕПОРУКА</p> <p>КПЗ Београд – Падинска Скела ће од органа поступка (јавног тужиоца или суда који је одредио вештачење) прибављати писани налаз и мишљење вештака који је извршио преглед и обдукцију леша лица које је у тренутку смрти било лишено слободе.</p>

2.5.5. ЗДРАВСТВЕНИ НАДЗОР

2.5.5.1. Надзор над радом завода

Лекар у Заводу не подноси управнику у писменој форми периодичне извештаје о здравственом стању осуђених, налазе и препоруке о побољшању хигијене у заводу и код осуђених, стању санитарних услова и уређаја, грејања, осветљења и проветравања у просторијама у којима бораве осуђени нити налазе и препоруке у вези са неопходним физичким активностима осуђених.

43.

<p>УТВРЂЕНО</p> <p>Лекар у Заводу не подноси управнику у писменој форми све прописане извештаје.</p>
<p>РАЗЛОЗИ</p> <p>Лекар у заводу дужан је да контролише смештај, исхрану, хигијену, санитарне и друге услове од којих зависи здравље осуђених.¹⁷³</p> <p>Лекар у заводу дужан је да управнику завода у писменој форми</p>

¹⁷¹ Нелсон Мандела правила, прав. 8 (ф).

¹⁷² Извештај ЦПГ о посети Србији 2015. год, пар. 84.

¹⁷³ Закон о извршењу кривичних санкција, чл. 115. т. 5.

- 1) подноси периодичне извештаје о здравственом стању осуђених;
 - 2) поднесе извештај увек када установи да је физичко или душевно стање осуђеног нарушено или угрожено због продужења или начина издржавања казне и да препоручи мере за поступање са тим лицем, укључујући и могућност прекида извршења казне;
 - 3) даје налазе и препоруке о количини и квалитету хране за осуђене;
 - 4) даје налазе и препоруке о побољшању хигијене у заводу и код осуђених, стању санитарних услова и уређаја, грејања, осветљења и проветравања у просторијама у којима бораве осуђени;
 - 5) даје налазе и препоруке у вези са неопходним физичким активностима осуђених.
- Управник завода дужан је да без одлагања предузима мере из става 1. овог члана које му препоручи лекар.¹⁷⁴

ПРЕПОРУКА

Лекар КПЗ Београд – Падинска Скела ће управнику Завода у писменој форми подносити периодичне извештаје о здравственом стању осуђених; извештај увек када установи да је физичко или душевно стање осуђеног нарушено или угрожено због продужења или начина издржавања казне и препоручити мере за поступање са тим лицем, укључујући и могућност прекида извршења казне; налазе и препоруке о количини и квалитету хране за осуђене; налазе и препоруке о побољшању хигијене у Заводу и код осуђених, стању санитарних услова и уређаја, грејања, осветљења и проветравања у просторијама у којима бораве осуђени; налазе и препоруке у вези са неопходним физичким активностима осуђених.

У Заводу се омогућује посебан режим исхране уколико је то неопходно због здравственог стања лица. Постоје углавном 3 до 4 јеловника и то: редовни, дијетални (за дијабетичаре) и верски (прилагођен особама муслиманске и хришћанске вероисповести). Лекар доставља кухињи број потребних оброка одређене врсте. Лекар Завода не врши пробу нити контролу квалитета хране. Јеловници у које је НПМ извршио увид су били непотписани од стране лекара.

44.

УТВРЂЕНО

Лекар не контролише квалитет хране за осуђена лица у КПЗ Београд – Падинска Скела.

РАЗЛОЗИ

Лекар или надлежни орган јавног здравља ће редовно вршити инспекцију и саветовати директора затвора о количини, квалитету, припреми и сервирању хране.¹⁷⁵

На затворским здравственим службама – које на одговарајући начин раде у спрези са другим надлежним телима – лежи одговорност надзора над исхраном (количином, квалитетом, припремом и поделом хране)...¹⁷⁶

Лекар или друго стручно лице проверава, пре деобе оброка, квалитет исхране и налаз уноси у одговарајућу књигу.¹⁷⁷

¹⁷⁴ Закон о извршењу кривичних санкција, чл. 116.

¹⁷⁵ Нелсона Мандела правила, прав. 35.1.

¹⁷⁶ Стандарди ЦПГ: Услуге здравствене заштите у затворима, пар. 53.

¹⁷⁷ Закон о извршењу кривичних санкција, чл. 82. ст. 4.

Лекар у заводу дужан је да контролише смеиштај, исхрану, хигијену, санитарне и друге услове од којих зависи здравље осуђених.¹⁷⁸

Садржај исхране осуђеног утврђује се недељно јеловником. Јеловник саставља кувар, уз прибављено мишљење лекара, а одобрава га управник завода.¹⁷⁹

ПРЕПОРУКА

Лекар ће контролисати исхрану која се служи лицима лишеним слободе у КПЗ Београд – Падинска Скела, што ће потврђивати потписом недељног јеловника.

2.5.5.2. Надзор над радом здравствене службе

Министарство здравља је пре неколико година акредитовало заводску амбуланту и након тога, током 2017. године, инспектор Министарства је дошао у контролу, што је НПМ констатовао и у Извештају о претходној посети Заводу.¹⁸⁰

Из решења Министарства здравља, Сектора за инспекцијске послове, Одељења за здравствену инспекцију Одсек Београд, бр. 53-00-00371/2015-07 од 30. октобра 2015. године, види се да је на захтев Министарства правде и државне управе извршен инспекцијски надзор ради утврђивања законом прописаних услова за обављање послова здравствене заштите у КПЗ Београд - Падинска Скела и да утврђено да се у амбуланти Завода могу обављати лекарски прегледи и амбулантне дијагностичке и терапијске процедуре из области опште медицине, као и здравствена нега по налогу лекара.

¹⁷⁸ Закон о извршењу кривичних санкција, чл. 115. т. 5.

¹⁷⁹ Правилник о кућном реду казнено-поправних завода и окружних затвора, чл. 34. ст. 1.

¹⁸⁰ Извештај о посети КПЗ Београд – Падинска Скела, поглавље 1. Увод, пар. 4.